

COOPERACIÓ INTERTERRITORIAL ENTRE ELS GRUPS
LEADER DE LES ILLES BALEARS PER IMPULSAR EL
SECTOR AGROALIMENTARI ECOLÒGIC.

**ANÀLISI DEL SECTOR DE LA
PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA
A LES ILLES BALEARS**

Novembre 2008

Índex

Introducció	4
Situació del sector	6
Situació de l'agricultura ecològica al món	9
Situació de l'agricultura ecològica a Europa	14
Situació de l'agricultura ecològica a Espanya	17
Situació de l'agricultura ecològica a les Illes Balears.....	20
Productes ecològics i consum	23
Situació general de consum de productes ecològics	25
Consum de productes ecològics a Espanya	27
Consum de productes ecològics a les Illes Balears	30
L'agricultura ecològica i el factor gènere	37
L'agricultura ecològica i el factor edat	46
Estudi de diagnòstic de l'agricultura ecològica a les Illes Balears	51
Debilitats	53
Amenaces	60
Fortaleses	67
Oportunitats	70
Matriu DAFO	73
Línies directrius per al futur pla d'impuls del sector Agroalimentari ecològic de les Illes Balears.....	75
Foment de la producció.....	76
Foment de l'elaboració i la transformació.....	78
Promoure la divulgació i de l'agricultura ecològica i foment del consum.....	79
Foment de la comercialització.....	80
Facilitar l'ús de noves tecnologies de la informació i la comunicació.....	81
Potenciar la formació en el sector de l'agricultura ecològica.....	82
Potenciar la I+D+I específica en el sector de l'agricultura ecològica.....	84
Conclusions	85
Bibliografia	89

Introducció

Per l'elaboració d'aquest estudi de diagnòstic de l'Agricultura Ecològica a les Illes Balears s'han agafat de referència propostes fetes pel "Plan Andaluz de Agricultura Ecológica", el "Libre Blanc de la producció agroalimentària a Catalunya" i el "Plan Integral de Actuaciones para el Fomento de la Agricultura Ecológica".

Aquest document està format per tres parts. A la primera part es fa un estudi de la situació actual del sector descrivint els principals trets d'aquest sector en el món, a Europa, a Espanya i, finalment a les Illes Balears.

La segona part mostra l'estudi de diagnòstic del sector agroalimentari ecològic que s'ha fet a partir d'entrevistes a operadors dels diferents subsectors (hortofructicultura, ramaderia) i a altres operadors de l'agricultura convencional. A aquest diagnòstic es mostren les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats del sector agroalimentari ecològic mitjançant una anàlisi DAFO.

Finalment es conclouen els objectius i les actuacions necessàries per impulsar el sector agroalimentari ecològic a les Illes Balears.

Situació del sector

Segons l'IFOAM (Federació internacional de moviments d'Agricultura Ecològica) la definició d'Agricultura Ecològica és la següent: “L'agricultura ecològica és un sistema de producció que sustenta la salut dels sòls, ecosistemes i persones. Depèn de processos ecològics, la biodiversitat i cicles adaptats a condicions locals, en lloc de en l'ús d'insums amb efectes adversos. L'agricultura ecològica combina tradició, innovació i ciència per beneficiar el medi ambient compartit i potenciar justes relacions i una bona qualitat de vida per tots els implicats.”

Aquest concepte d'agricultura ecològica es troba basat en diferents principis i idees. Aquests són:

1. Produir aliments d'elevada qualitat nutritiva en quantitat suficient
2. Interactuar constructivament i potenciant la vida amb els sistemes i cicles naturals.
3. Fomentar i intensificar els cicles biològics dins el sistema agrari, la qual cosa comprèn els microorganismes, la flora i fauna del sòl, les plantes i els animals.
4. Mantenir i incrementar la fertilitat dels sòls a llarg termini.
5. Promoure l'ús racional i la cura apropiada de l'aigua, els recursos aquàtics i la vida que sostenen.
6. Ajudar a la conservació del sòl i l'aigua.
7. Emprar, en la mesura que sigui possible, recursos renovables en sistemes agraris organitzats localment.
8. Treballar, en la mesura que sigui possible, dins d'un sistema tancat pel que respecta la matèria orgànica i els nutrients minerals.
9. Treballar, en la mesura que sigui possible, amb materials i substàncies que puguin ser utilitzades de nou o reciclades, tan a la finca com en un altre lloc.
10. Proporcionar al ramat condicions de vida que li permetin desenvolupar les funcions bàsiques del seu comportament innat.
11. Minimitzar totes les formes de contaminació que puguin ser produïdes per les pràctiques agrícoles.
12. Mantenir la diversitat genètica del sistema agrícola i del seu entorn, i protegir els hàbitats de plantes i animals silvestres.
13. Permetre que tots aquells involucrats en la producció agrícola i el processament ecològic duguin una vida d'acord amb la Declaració dels Drets Humans de la

ONU, que cobreixin les seves necessitats bàsiques, obtenguin ingressos adequats i satisfacció pel seu treball, contant amb un entorn laboral segur.

14. Tenir en compte l'ample impacte social i ecològic del sistema agrari.
15. Que els productes no alimentaris s'obtinguin a partir de recursos renovables i que siguin completament biodegradables.
16. Promoure que les organitzacions d'agricultura ecològica funcionin d'acord amb línies democràtiques i el principi de la divisió de poders.
17. Progressar cap una cadena de producció enterament ecològica, que sigui socialment justa i ecològicament responsable.

La certificació és necessària per tal de garantir que el sistema de producció ecològic dels aliments arribi al consumidor amb les màximes garanties. Tant el sistema de producció i elaboració com el sistema de control és comú a tots els països d'Europa i està regulat pel Reglament (CEE) 834/2007. A més a més, la Comissió Europea publica cada any una llista amb els organismes autoritzats per realitzar el control i la certificació dels productes ecològics.

A les Illes Balears, el Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE) és l'organisme únic i públic de control i certificació dels productes agraris i alimentaris ecològics. La seva feina és realitzar controls exhaustius als operadors mitjançant auditories dels sistemes de producció i elaboració, i pren mostres dels productes per ser analitzats. D'aquesta manera es garanteix que aquests productes no han estat contaminats amb pesticides ni transgènics. Tots els productors i empreses elaboradores que volen gaudir de l'aval Agricultura Ecològica a les Illes Balears han de notificar la seva activitat i restar sota el control del CBPAE.

L'agricultura ecològica al món

Per veure l'estat de l'agricultura ecològica al món i a Europa s'han consultat les dades de 2005 extretes de l'estudi que publiquen anualment l'IFOAM (Federació internacional del Moviment de l'Agricultura Ecològica) i el FIBL (Institut de Recerca d'Agricultura Ecològica), en aquest cas el document "The World of Organic Agriculture. Statistics & Emerging Trends 2007", a l'espera que es trobàs disponible el mateix document de 2008.

D'acord amb les dades de l'estudi, l'agricultura ecològica s'està desenvolupant ràpidament i a data de 2005 es practicava a més de 120 països del món. D'acord amb les dades de 2005, a nivell mundial gairebé 31 milions d'hectàrees dels cinc continents tenen un maneig ecològic i són gestionades per més de 633.891 explotacions. Això constitueix el 0,7% de la terra agrícola dels països coberts per l'enquesta. A la taula 1 es mostra la superfície dedicada a agricultura ecològica a cada un dels diferents continents i el percentatge que suposa aquesta superfície sobre les hectàrees dedicades a agricultura al mateix continent.

Taula 1: Superfície agrícola ecològica i explotacions per continents (2005). *Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007*

Continent	Superfície dedicada a agricultura ecològica	Percentatge respecte àrea total mundial destinada a AE	Percentatge respecte àrea agrícola del mateix país	Explotacions agràries (nº)
Oceania	11.845.100	39 %	2,59 %	2.689
Europa	6.920.462	23 %	1,38 %	187.697
Llatinoamèrica	5.809.320	19 %	0,93 %	176.710
Àsia	2.893.572	9 %	0,21 %	129.927
Nord Amèrica	2.199.225	7 %	0,56 %	12.063
Àfrica	890.504	3 %	0,11 %	124.805
Total	30.558.183	100%	0,74 %	633.891

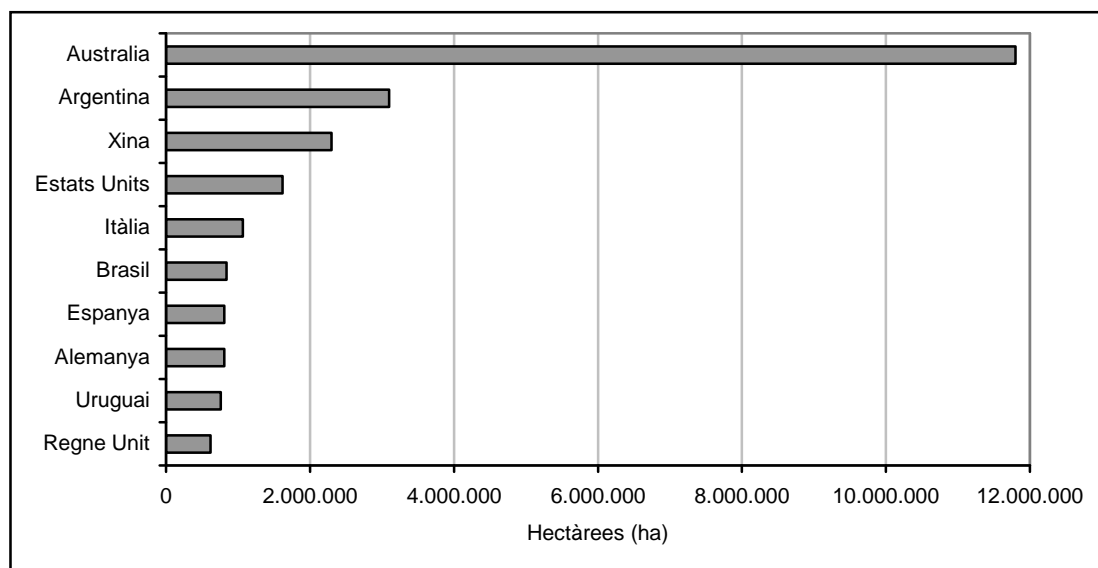
El continent amb més superfície agrària ecològica és Austràlia/Oceania amb gairebé 11,9 milions d'hectàrees, seguida per Europa amb gairebé 7 milions d'hectàrees, Amèrica Llatina amb 5,8 milions d'hectàrees, Àsia amb gairebé 2,9 milions d'hectàrees, Amèrica del Nord amb 2,2 milions d'hectàrees i Àfrica amb gairebé 0,9 milions d'hectàrees.

A nivell de cada continent, la proporció d'hectàrees destinades a la producció ecològica respecte el total d'hectàrees dedicades a l'agricultura és major a Austràlia (2,6%), seguit per Europa (1,4%), Llatinoamèrica (0,9%), Nord Amèrica (0,6%), Àsia (0,2%) i Àfrica (0,1%).

A nivell mundial, el país amb més superfície dedicada a l'agricultura ecològica és Austràlia (11.800.000 ha), seguit d'Argentina (3.099.427 ha), Xina (2.300.000 ha), Estats Units (1.620.351 ha), Itàlia (1.067.102 ha), Brasil (842.000 ha), Espanya (807.569 ha), Alemanya (807.569 ha), Uruguai (759.000 ha) i Regne Unit (619.852 ha). Aquests deu països sumen un total de 23,7 milions d'hectàrees, constituint més de tres quartes parts de la superfície mundial dedicada a agricultura ecològica.

Figura 1: Els deu països amb més superfície dedicada a agricultura ecològica del món (2005).

Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007

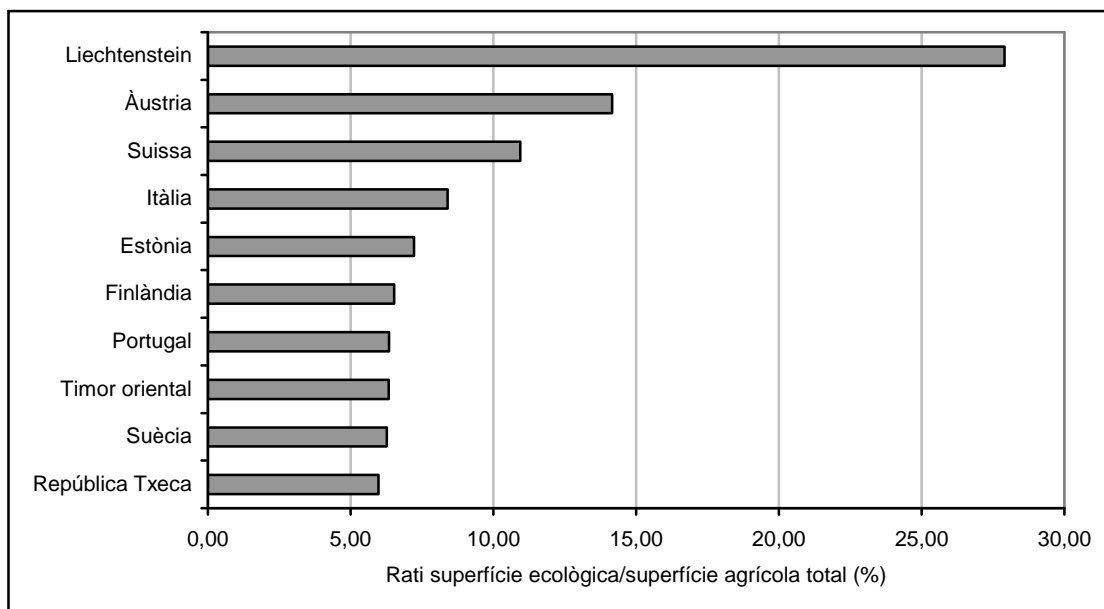

En més de 60 països coberts per l'enquesta, la superfície ecològica ha incrementat des de la darrera enquesta. Exemples destacables són els Estats Units (+400.000 ha), Argentina (+300.000 ha), Itàlia (+110.000 ha) i Canadà (+90.000 ha). Els deu països que han suposat un major augment de la superfície ecològica sumaren un augment de 1,2 milions d'hectàrees.

També és important tenir en compte la ràtio de superfície ecològica. La gràfica dels deu països amb major ràtio de superfície ecològica (Figura 2) mostra que, exceptuant Timor

Oriental, les ràtios entre superfície agrària ecològica i superfície agrícola total són majors a Europa.

Figura 2: Els deu països amb major ràtio de superfície ecològica del món (2005). *Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007*

En referència a l'ús de la terra, el 64% són pastures permanents o praderies, el 14% són terres llaurables, el 5% cultius permanents, un 5% altres cultius i un 1% altres, mentre que d'un 11% de la terra no es té informació de l'ús que s'hi realitza.

Taula 2: Superfície ecològica dels diferents continents segons tipus d'ús del sòl (2005). *Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007*

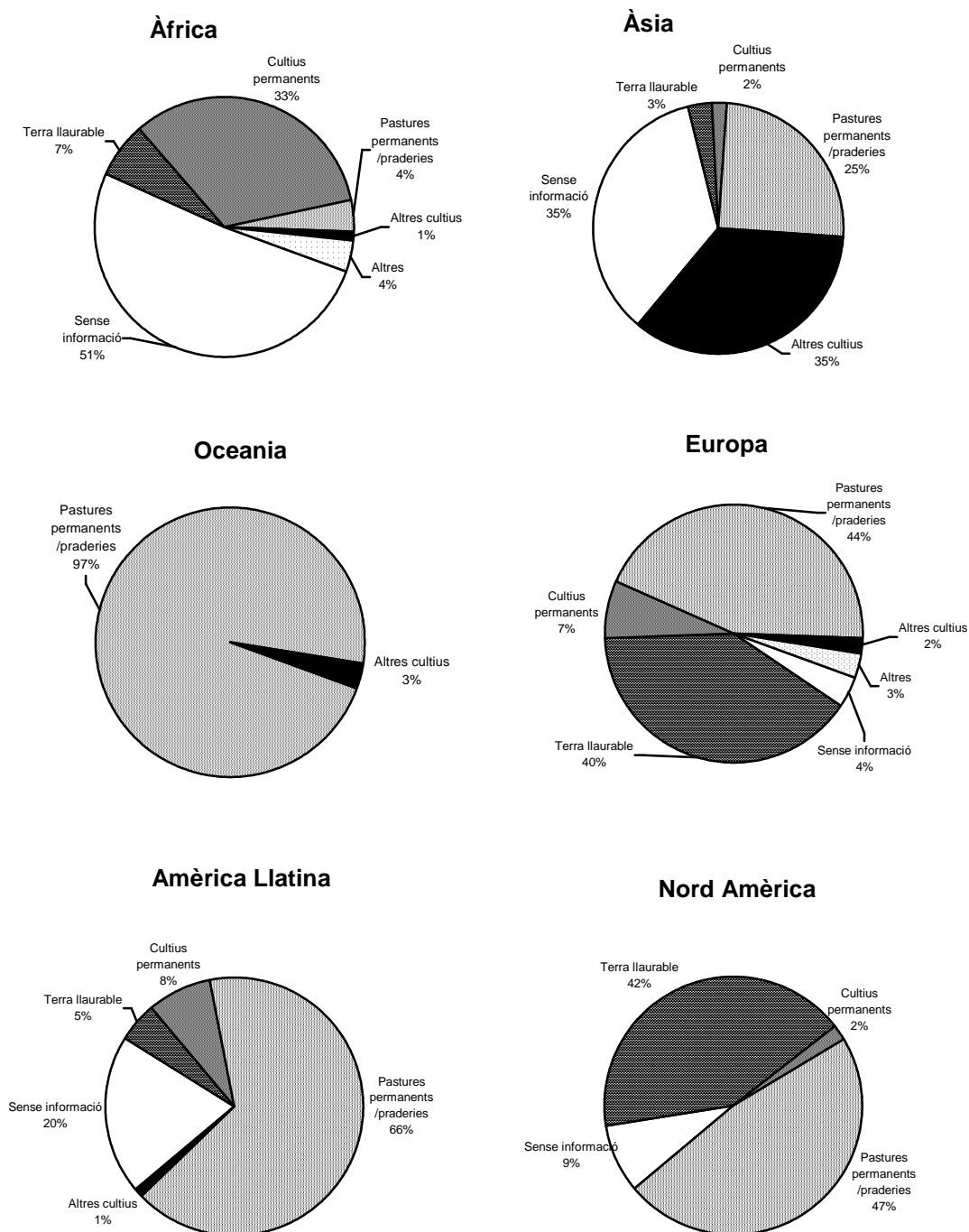
	Terra llaurable	Altres	Altres cultius	Cultius permanents	Pastures permanents	Sense informació	Total
Àfrica	60.999	37.396	7.796	292.522	35.716	456.076	890.540
Àsia	84.404	990	998.446	59.123	710.900	1.039.709	2.893.572
Europa	2.746.185	240.462	130.184	512.538	2.995.695	295.396	6.920.462
Llatinoamèrica	306.840	10.531	38.890	488.934	3.776.461	1.187.664	5.809.320
Nord Amèrica	958.325		4.956	40.378	991.024	204.541	2.199.225
Oceania			370.000	100	11.430.000	45.000	11.845.100
Total	4.156.754	289.379	1.550.272	1.393.595	19.939.796	3.228.387	30.558.183
%	14%	1%	5%	5%	64%	11%	100%

Si desglossam la informació per continents, a Àfrica hi ha informació sobre la meitat de les hectàrees dedicades a agricultura ecològica (51% sense informació). D'aquesta superfície la major part s'empra per cultius permanents (33% de la superfície total), que

són principalment cultius industrials: l'olivera (Nord Àfrica), seguit de fruites tropicals, anous i cafè. El 7% de la superfície total són terres llaurables, el 4% són pastures permanents, un 1% són altres cultius i un 4% es destina a altres activitats.

Figura 3: Distribució d'usos de la superfície agrària ecològica als diferents continents (2005).

Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007

A Àsia es té informació de dues terceres parts de la superfície destinada a agricultura ecològica (35%). El 25% de la superfície ecològica es destina a pastures permanents (grans àrees de pastures extensives es troben a la Xina), el 3% a terres llaurables, que es destinen principalment a cereals (inclòs l'arròs), el 2% a cultius permanents (els més importants són cafè, fruites, anous i raïm) i el 35% a altres cultius.

La major part de la terra a Austràlia s'empra com a praderies (97%), de la resta de terres es té poca informació disponible, només es coneix la presència de 100 ha de cocos a les illes Fiji.

A Europa es té molta informació dels usos als quals es dediquen les superfícies dedicades a agricultura ecològica. Les pastures permanents i la terra llaurable tenen ràtios molt similars de l'àrea que es dedica a agricultura ecològica (44% i 40% respectivament). Els principals usos de la terra llaurable són cereals i farratge. El 7% de la superfície ecològica es dedica a cultius permanents, més de la meitat dels quals es dediquen al cultiu de l'olivera, seguit de fruites, anous i raïm. Un 2% de la superfície ecològica es destina a altres cultius, un 3% a altres usos i d'un 4% no es té informació.

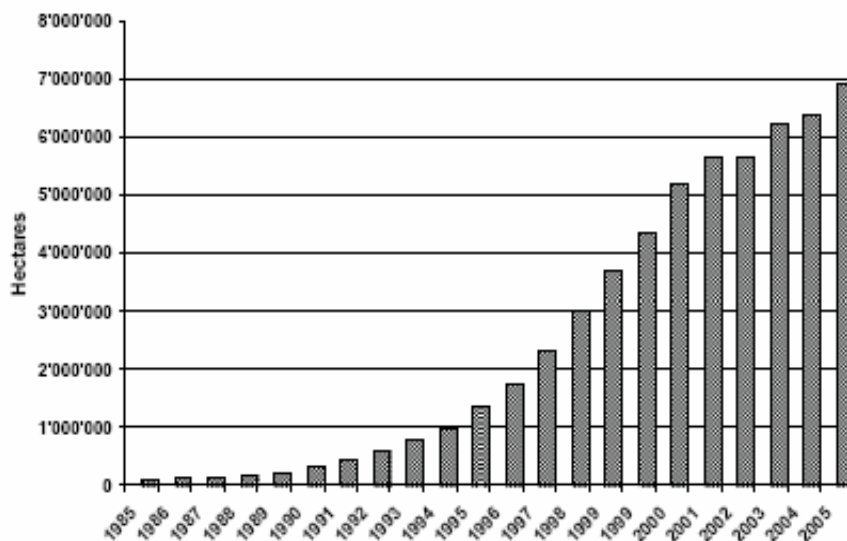
Respecte Amèrica Llatina la major part de la superfície ecològica es destina a pastures permanents (66%). Un 8% es dedica a cultius permanents (principalment cafè, fruites, anous i cacau), un 5% a terra llaurable, un 1% a altres cultius i d'un 20% no es disposa d'informació.

A Nord Amèrica, la meitat de la superfície destinada a agricultura ecològica es dedica a les pastures permanents, un 44% a terra llaurable, la majoria de la qual s'empra per la producció de cereal, un 2% a cultius permanents i d'un 9% no es té informació.

L'agricultura ecològica a Europa

Des de principis dels noranta l'agricultura ecològica s'ha desenvolupat ràpidament a la majoria de països europeus. D'acord amb l'enquesta del 2007 feta per l'IFOAM i el FIBL al 2005 més de 6,9 milions d'hectàrees (1,4% de la superfície ecològica) estaven sotmeses a maneig ecològic per gairebé 190.000 explotacions.

Figura 4: Desenvolupament de la superfície d'agricultura ecològica a Europa 1985-2005. *Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007*

A la Unió Europea (UE) gairebé 6,3 milions d'hectàrees són manejades ecològicament per gairebé 160.000 explotacions. Això constitueix un 3,9% de l'àrea agrícola i un 1,7% de les explotacions a la UE.

A la figura 6 es mostren els deu països amb major àrea de producció agrària ecològica a Europa. El país amb més superfície destinada a l'agricultura ecològica és Itàlia, amb 1.067.108 ha, seguida d'Espanya (807.569 ha), Alemanya (807.406 ha), Regne unit (619.852 ha), França (560.838 ha), Àustria (360.972 ha), Grècia (288.255 ha), República Txeca (254.982 ha), Ucraïna (241.980 ha) i Portugal (233.458 ha).

Figura 5: Desenvolupament de l'agricultura ecològica a la Unió Europea 1985-2005 (hectàrees i explotacions). Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007

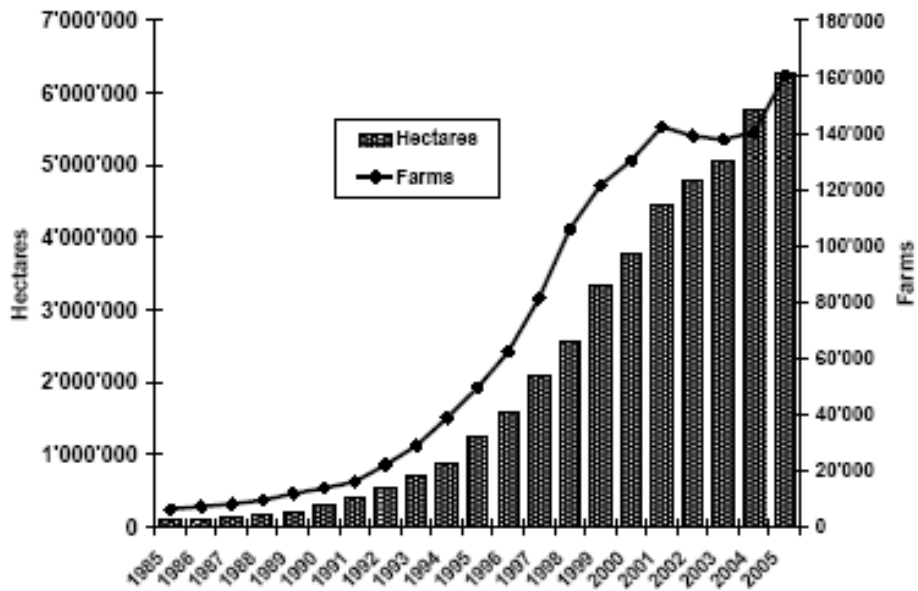
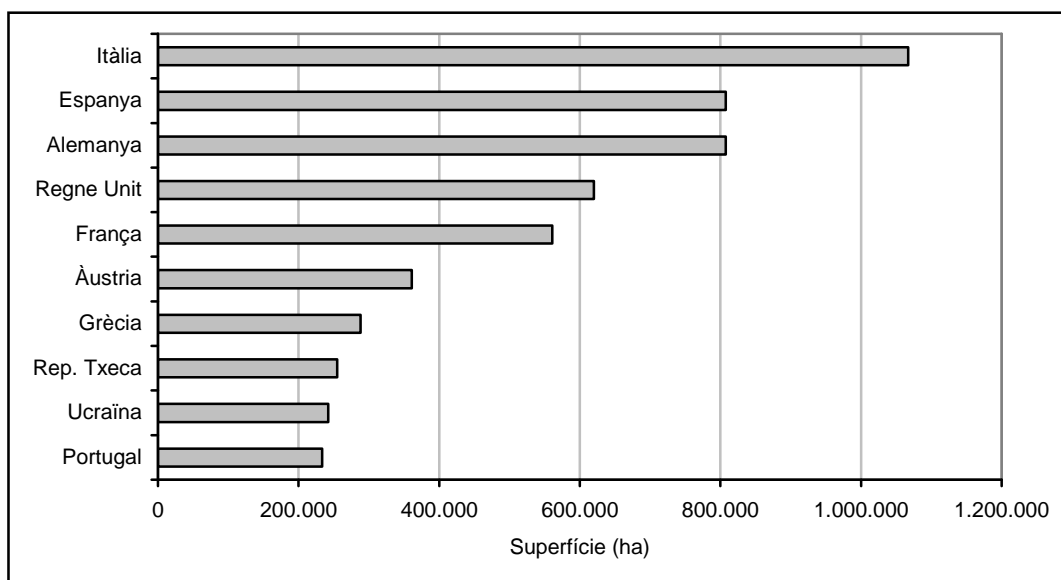
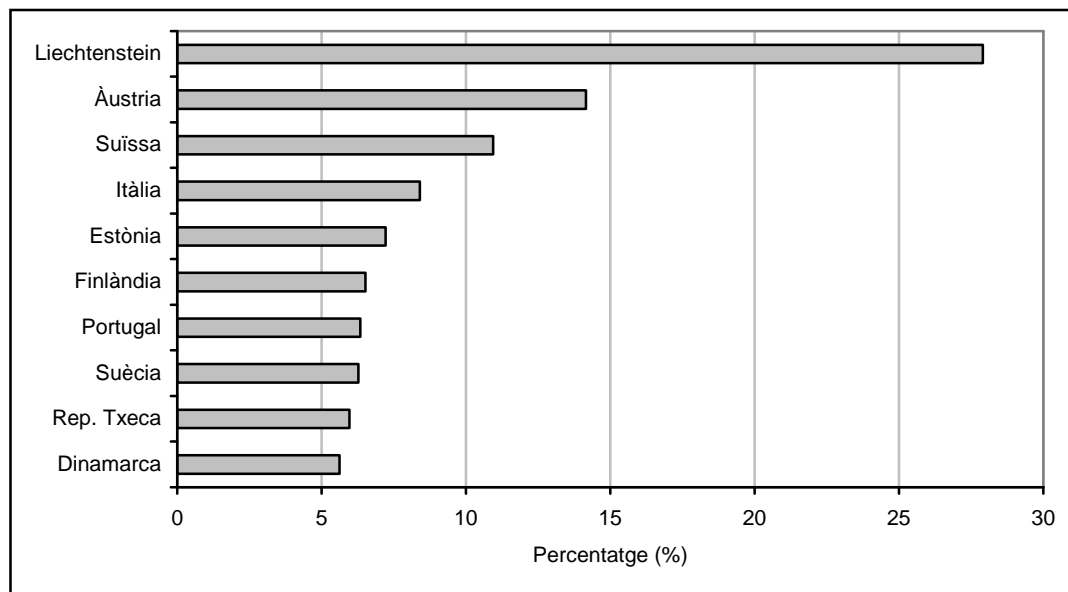

Figura 6: Els deu països amb major àrea de producció agrària ecològica a Europa (2005). Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007

La diferència entre països de la importància de l'agricultura ecològica és rellevant. A Àustria més del 14% de la superfície agrícola és ecològica, a Suïssa l'11%, a Finlàndia, Itàlia i Suècia sobre el 7%, mentre que a altres països encara han d'arribar a l'1% (Irlanda, Romania, Ucraïna, Moldàvia, Bulgària, Turquia, Islàndia, Malta, Albània, Croàcia, Bòsnia i Hercegovina, Macedònia, Federació Russa i Sèrbia i Montenegro).

Figura 7: Els deu països d'Europa amb major ràtio entre producció agrària ecològica respecte superfície agrària total (2005). Font: IFOAM-FIBL, estudi 2007

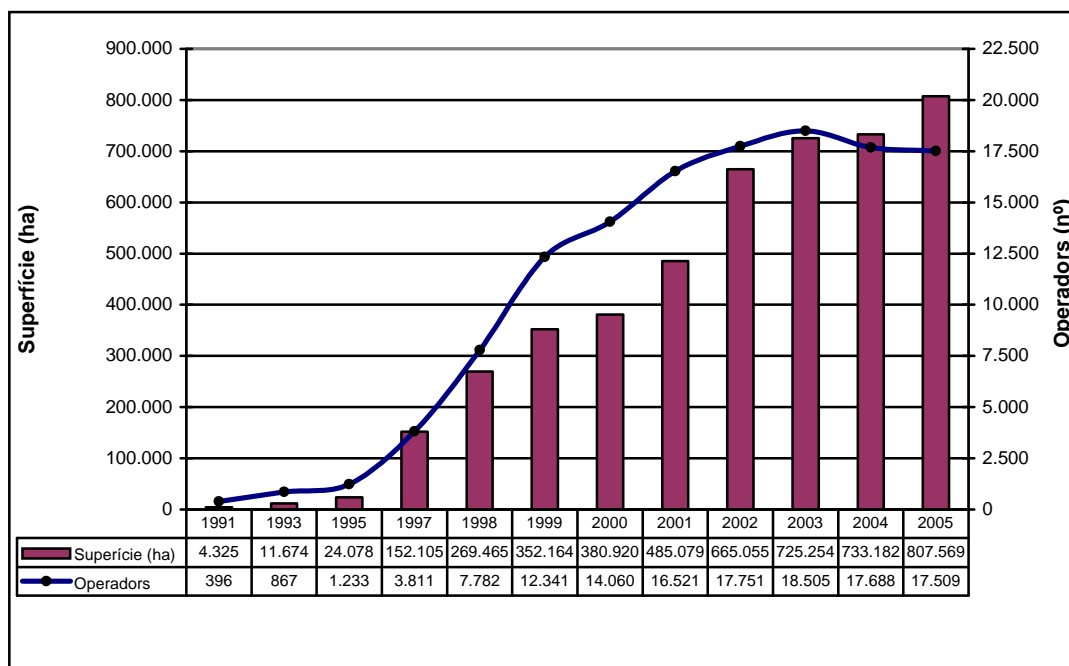

L'agricultura ecològica a Espanya

Per veure l'estat de l'agricultura ecològica a Espanya s'ha hagut de treballar amb les dades de 2005 extretes del document "Dades i xifres de 2006" publicat pel Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí a l'espera de que es publiquin les dades i xifres de la producció agrària ecològica a Espanya del 2007.

Tot i que el reglament comunitari sobre producció ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris no apareix fins el 1991 (Reglament CEE n° 2092/91, completat pel Reglament (CE) n° 1804/1999 pel qual es fixen les normes comunitàries relatives a la producció de productes ecològics d'origen animal), a Espanya es troba regulat des de 1989 amb l'aparició del Reglament de la Denominació Genèrica Agricultura Ecològica. Inicialment el creixement del sector va ser de manera exponencial i més recentment s'ha produït una desacceleració del seu desenvolupament.

Figura 8: Evolució de la superfície i número d'operadors inscrits a Agricultura Ecològica a Espanya. Font: *Hechos y cifras de la agricultura, la pesca y la alimentación en España (MAPA)*.

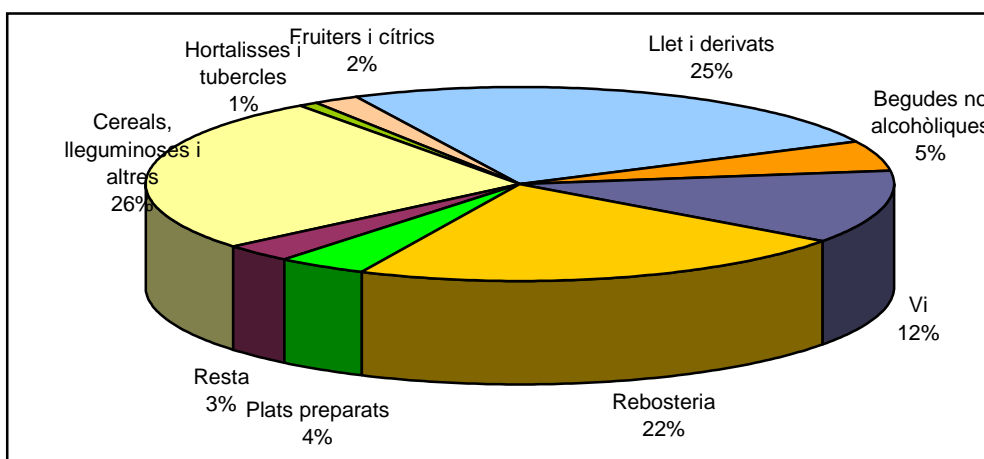
Segons el MAPA a finals de 2005, a Espanya hi havia 15.693 explotacions agràries i ramaderes dedicades a l'agricultura ecològica i unes 1700 indústries d'alimentació. La superfície inscrita a agricultura ecològica és de 807.000 ha on el terreny cultivat suposa un 44% de la superfície total, mentre que el 56% restant correspon a pastures, farratges, bosc i recol·lecció silvestre.

Les produccions ecològiques al 2004 arribaven a un valor estimat de 250 milions d'euros. Ara bé, menys de l'1% de la despesa en alimentació dels espanyols està dedicada a l'adquisició de productes ecològics. S'estima que prop del 80% de la producció ecològica espanyola s'exporta majoritàriament a Europa, especialment a Alemanya, Holanda, França i Regne Unit.

Taula 3: Número d'operadors i superfícies d'agricultura ecològica a espanya (any 2005). Font: *Hechos y cifras de la agricultura, la pesca y la alimentación en España (MAPA)*.

Comunitat Autònoma	Productors	Elaboradors i comercialitzadors	Importadors	Total operadors	Superfície total inscrita (ha)
Andalusia	5.159	320	4	5.483	403.361,15
Aragó	752	94	-	846	74.219,66
Astúries (Principat d')	94	34	-	128	2.409,93
Balears (Illes)	312	84	-	396	15.993,05
Canàries	609	46	-	655	5.759,97
Cantàbria	85	14	-	99	3.023,80
Castella - La Mancha	1.074	76	-	1.150	64.691,13
Castella i Lleó	217	82	-	299	12.152,72
Catalunya	683	369	28	1.080	54.188,49
Extremadura	3.608	61	1	3.670	67.378,53
Galícia	370	55	-	425	9.156,36
Madrid (Comunitat)	74	44	3	121	4.916,80
Múrcia (Regió de)	725	122	3	850	21.890,62
Navarra (C. Foral)	580	87	3	670	28.002,10
La Rioja	283	61	-	344	8.582,05
País Basc	136	50	1	187	1.049,20
Comunitat Valenciana	932	165	9	1.106	30.793,71
TOTAL NACIONAL	1.5693	1.764	52	17.509	807.569,27

Figura 9: Superfície d'agricultura ecològica a Espanya l'any 2005, en percentatges per tipus de cultiu. Font: *Hechos y cifras de la agricultura, la pesca y la alimentación en España (MAPA)*.

Taula 4: Explotacions ramaderes en agricultura ecològica (2005). Font: *Hechos y cifras de la agricultura, la pesca y la alimentación en España (MAPA)*.

Comunitat Autònoma	Vacú		Oví		Caprí		Porcí	Avicultura		Apicultura	Altres	Total
	Carn	Ilet	Carn	Llet	Carn	Llet		Carn	Ous			
Andalusia	384		229		52	11	62	9	15	35	3	800
Aragó	2		3				1		1	7		14
Astúries (Principat d')	24	5	8		3					7		47
Balears (Illes)	15	2	63	1	9		27	8	41		1	167
Canàries	1		7			1			6	8		23
Cantàbria	27	2	4					2	6	11		52
Castella-La Mancha	12	1	9	5	7	1			1	4		40
Castella i Lleó	20		3				1			11		35
Catalunya	169	3	44		28	2	2	9	11	2	60	380
Extremadura	48		19		1		6		3	3		80
Galícia	65	17	7		3			3	14	17	1	127
Madrid (Com. De)	6	2				1				8		17
Múrcia (Regió de)			3		1	3		1	3	1	1	13
Navarra (C. Foral de)	7	2	4	3	1				1	1	2	21
Rioja (La)	1					1		2		13		17
País Basc	10	8	10	15	2	2	1	3	4	2	7	64
C. Valenciana	14		8		2	1		1	4	1	1	32
Espanya	805	42	421	24	109	23	100	38	110	131	76	1.879

Taula 5: Activitats industrials en agricultura ecològica (relacionades amb la producció vegetal). Número d'indústries sotmeses a control (any 2005). Font: *Hechos y cifras de la agricultura, la pesca y la alimentación en España (MAPA)*.

Comunitat Autònoma	Tafona o envasado-ra d'oli	Bodegues embotella-dores de vins i caves	Manipulació i envasat de productes hort. frescs	Conserves, semicon-serves i sucus vegetals	Elaboració d'espècies, aromàtiques i medicinals	Panificació i pastes alimentaries	Galletes, confiteria i pastisseria	Manipulació i envasat de fruits secs	Manipulació i envasat de grà	Preparats alimentaris	Altres	Total
Andalusia	85	14	52	11	7	35	6	17	4	1	58	290
Aragó	13	14	23	12	2	10	1	3	27	1	23	129
Astúries (Principat d')		6	2	1		6	1	1	2		1	20
Balears (Illes)	5	11	3	6	1	8		4	1	3	24	66
Canàries		14	16	1	3	3				1	1	39
Cantàbria			2			3		1				6
Castella-La Mancha	16	27	4	3	1	2	2	4	1	2	4	66
Castella i Lleó		13	1	9	4	10	2	1	7	2	13	62
Catalunya	27	45	62	14	11	25	12	21	25	19	70	331
Extremadura	29	5	5	5	1			1			11	57
Galícia		5	7	2	2	8		5		2	5	36
Madrid (Com. De)	3	8	4	5	1	8	6	3	4	5	3	50
Múrcia (Regió de)	7	19	40	23	15	5		8	10	4	9	140
Navarra (C. Foral de)	5	23	6	13	1		1		12	3	6	78
Rioja (La)	5	25	4	4		2	2	1	2		7	52
País Basc		8	5	2		12	1			3	5	36
C. Valenciana	31	35	45	7	16	38	5	8	14	3	53	255
Espanya	226	272	281	118	65	183	39	78	109	49	293	1.713

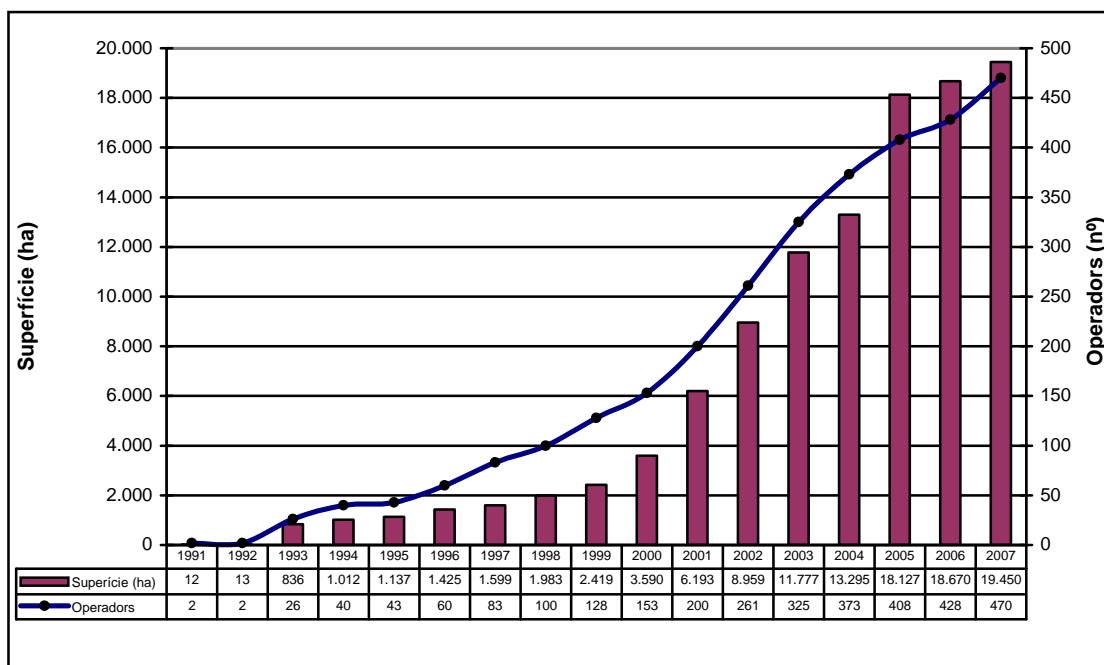
L'agricultura ecològica a les Illes Balears

Les xifres estadístiques sobre agricultura ecològica a les Illes Balears s'han obtingut de l'informe que publica anualment el Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE).

L'any 2007 el nombre d'inscrits en el CBPAE ha assolit la xifra de 470 operadors per al conjunt de les Illes Balears (367 productors i 103 elaboradors), 355 a Mallorca (270 productors i 85 elaboradors), 62 a Menorca (52 productors i 10 elaboradors), 51 a Eivissa (44 productors i 7 elaboradors) i 2 a Formentera (1 productor i 1 elaborador).

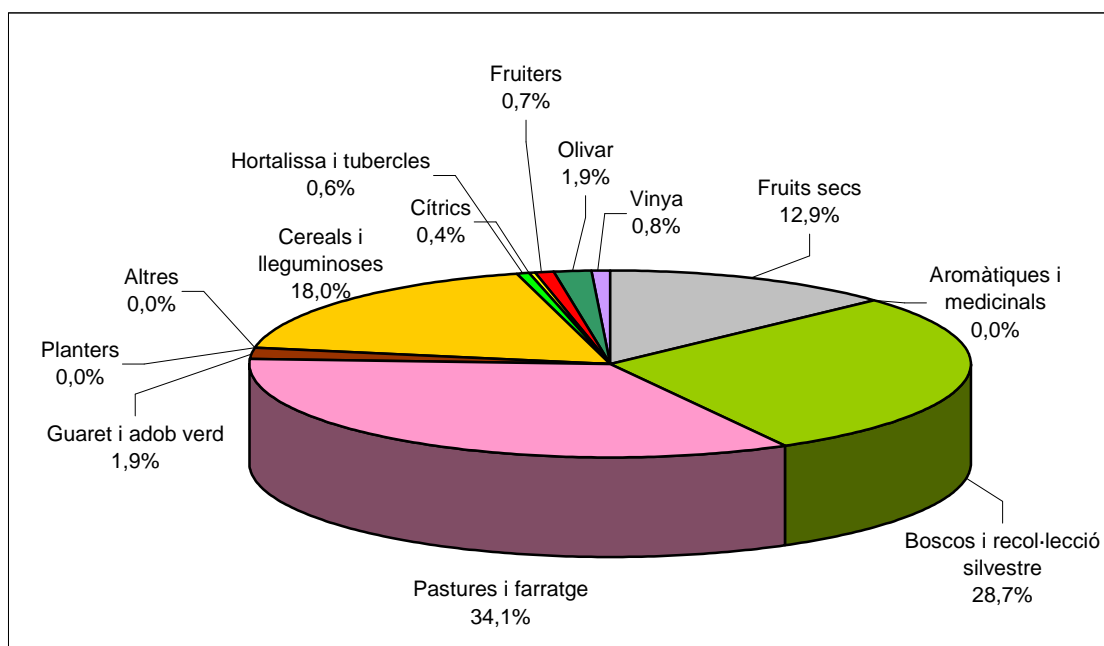
En referència a la superfície, l'any 2007 s'han assolit les 19.449,9 hectàrees (16.039,0 a Mallorca, 3.048,4 a Menorca, 361,5 a Eivissa i 1,0 a Formentera), de les quals un 84% tenen la qualificació "Agricultura Ecològica", un 10% es troben "En Reconversió" i el 6% restant es troba en situació de "Primer Any en Pràctiques". A la figura 10 es mostra l'evolució des de 1991 fins 2007 de la superfície i els operadors inscrits al CBPAE.

Figura 10: Evolució de la superfície inscrita i el número d'operadors a les Illes Balears 1991-2007. Font: CBPAE, estadístiques 2007

Pel que fa al tipus de cultiu (veure Figura 11), els cultius amb major representació dins el sector de l'agricultura ecològica són pastures i farratge (34,1%), boscos i recol·lecció silvestre (28,7%), cereals i lleguminoses (18%) i fruits secs (12,9%). Els cultius d'hortalisses i fruiters continua, doncs, essent minoritari, tot i l'augment de la seva demanda.

Figura 11: Superfície d'agricultura ecològica inscrita al CBPAE per tipus de cultiu (2006). *Font: CBPAE, estadístiques 2007*

Finalment, pel que fa a la ramaderia, a les taules 6 i 7 es recullen les dades de nombre d'explotacions ramaderes i nombre de caps de ramat inscrites al CBPAE. S'observa un predomini del ramat oví, tant pel que fa a les explotacions dedicades a aquest tipus de ramat com pel nombre de caps. La producció principal és la carn. El segon tipus de ramat més nombrós és l'avicultura, seguida del porcí i el vacum.

Taula 6: Explotacions ramaderes de les Illes Balears inscrites al CBPAE (2007). *Font: CBPAE, estadístiques 2007*

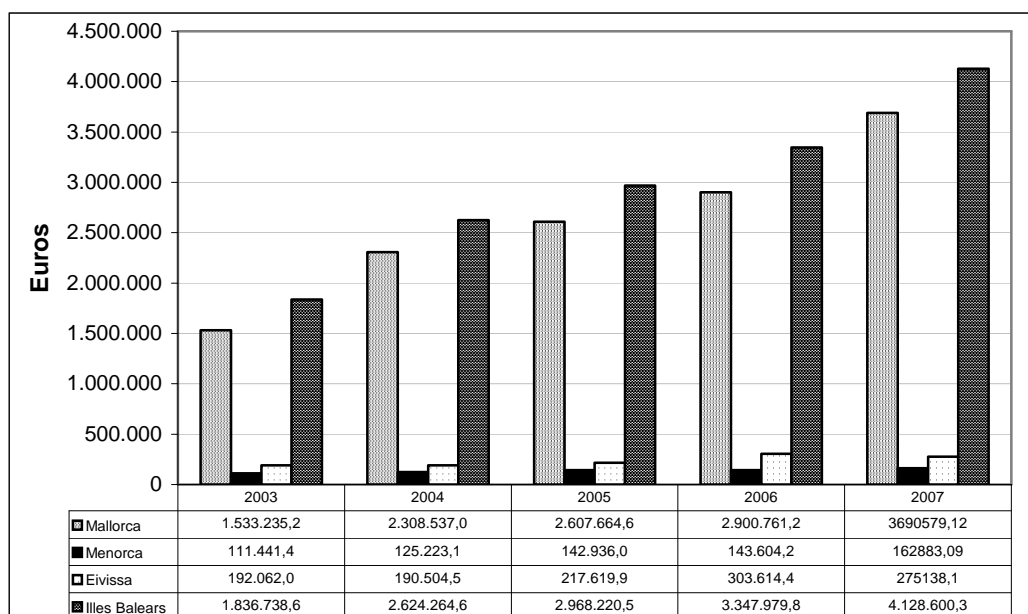
	Vacum		Oví		Caprí		Porcí	Avicultura		Altres	TOTAL
	carn	llet	carn	llet	carn	llet		carn	ous		
Mallorca	14	1	87	2	20	0	34	7	39	2	206
Menorca	19	4	21	0	4	0	6	2	10	4	70
Eivissa	0	0	3	0	1	0	0	0	7	0	11
Illes Balears	33	5	111	2	25	0	40	9	56	6	287

Taula 7: Caps de ramat de les Illes Balears inscrits al CBPAE (2007). Font: CBPAE, estadístiques 2007

	Vacum		Oví		Caprí		Porcí	Avicultura		Altres	TOTAL
	carn	llet	carn	llet	carn	llet		carn	ous		
Mallorca	445	20	12.424	190	338	0	1.044	1.218	2.471	48	18.198
Menorca	456	45	2.481	0	140	0	35	0	408	0	3.565
Eivissa	0	0	129	0	5	0	0	0	773	0	907
Balears	901	65	15.034	190	483	0	1.079	1.218	3.652	48	22.670

El volum de comercialització ha augmentat considerablement des dels prop de dos milions d'euros al 2003 (Figura 12) fins a més dels quatre milions d'euros al 2007, els sectors que tenen més pes sobre el volum de comercialització són hortalissa, carn, fruits secs i vi gairebé en les mateixes proporcions.

Figura 12: Evolució del volum de comercialització de productes ecològics a les Illes Balears, 2003-2007. Font: CBPAE, estadístiques 2007

Productes ecològics i consum

L'expansió del comerç de productes ecològics es troba en funció del grau de coneixement i la valoració que realitzin els consumidors sobre aquests productes i sobre el sistema productiu en el qual se sustenten. Nombrosos treballs posen de manifest els principals problemes associats al comerç de productes ecològics: nivell de coneixement limitat per part de la població, oferta restringida i preus elevats (HUTCHINS i GREENHELGH, 1995; ALBARDÍAZ i COL., 1996; CENIT i COL., 1996; SÁNCHEZ i ETXANIZ, 1996; GONZÁLEZ i COBO, 2000; COBO i GONZÁLEZ, 2001; WIER i CALVERLEY, 2002).

En aquest treball s'estudien els hàbits i preferències alimentaries de la població de les Illes Balears i, més profundament, el coneixement, la valoració i el consum de productes ecològics a aquesta comunitat, analitzant alguns aspectes relacionats amb el mercat.

Situació general del consum de productes ecològics

La demanda de productes ecològics augmenta arreu del món. Les vendes de 33 bilions de dòlars americans al 2005 (25,5 bilions d'euros, tipus de canvi a gener de 2007) suposen un augment del 43% dels ingressos respecte el 2002, en el qual les vendes varen ser de 23 bilions de dòlars americans. Tot i que la producció es dona arreu del món, la demanda es concentra a Europa i Nord Amèrica, on la demanda supera la oferta. Així, grans volums d'importacions provenen d'altres regions.

La producció de cultius ecològics no ha avançat al mateix ritme que la demanda, així hi ha molts de sectors que presenten manca d'oferta (productes lactis, fruites, hortalisses, carn, begudes i altres). El mercat nord-americà ha experimentat escassetat de subministrament durant anys, però ara Europa i Àsia també estan afectades.

Aquesta disparitat entre producció i consum de menjar ecològic posa la indústria en una condició potencialment fràgil. Un descens en la demanda d'Europa o Nord Amèrica tendria un impacte molt gran en la producció global de menjar ecològic. Si els mercats d'exportació tancassin la indústria perdria confiança suposant un sobreoferta de productes ecològics i una disminució dels seus preus.

És recomanable que els productors ecològics de regions d'Àsia, Àfrica, i Llatinoamèrica es tornin menys dependents de les exportacions i desenvolupin mercats interns pels seus productes. Desenvolupant mercats locals es dispersa el risc comercial de productes ecològics. Els consumidors també es poden beneficiar tenint accés a productes ecològics regionals. Aquestes iniciatives assegurarien l'activació de la indústria de productes ecològics.

El mercat europeu de menjar i begudes ecològics és el més gran del món, suposant més de la meitat dels ingressos. La major part dels 13,1 bilions d'Euros d'ingressos del 2005 es concentraren a l'Europa occidental. De fet, quatre països comprenen més del 75% dels ingressos de la regió. La majoria de vendes són d'Alemanya, Regne Unit, França i Itàlia. Altres països com Dinamarca, Suècia i els Països Baixos mostren gran demanda, però tenen mercats molt inferiors per posseir poblacions baixes.

En termes de consum per càpita els Països Escandinaus i els Països Alps encapçalen Europa. Els consumidors de Suïssa són els que més gasten en productes ecològics, aproximadament 180 euros per càpita al 2005. Els següents en la classificació són els danesos, els suecs i els austríacs. En canvi els consumidors de països del sud, centre i est d'Europa són els que menys gasten en aliments ecològics. Hi ha un mercat molt petit per productes alimentaris ecològics a països nou arribats a la Unió Europea. L'Europa central i de l'est compren aproximadament el 2% dels ingressos europeus, tot i això la producció d'aliments ecològics augmenta en aquests països, principalment cultius primaris, que són exportats a Europa occidental.

Consum de productes ecològics a Espanya

A la “Guía de buenas prácticas para la comercialización de productos ecológicos” del Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación de novembre de 2007 s’esmenta que el consum d’aliments i begudes ecològics a Espanya és encara molt escàs, ja que es troba entre el 0,5% i l’1% del consum alimentari total. Aquest percentatge de consum és superior a altres països amb mercats més desenvolupats on aquest percentatge oscil·la entre el 2,5% i el 5% (Suïssa, Alemanya, Itàlia, Estats Units, Regne Unit, Suècia, Dinamarca, França, Països Baixos, etc.). Segons el mateix document actualment el consum per càpita de productes ecològics a Espanya se situa entre 10 i 12 euros/any, enfront a consums per càpita molt superiors a altres països desenvolupats (entre 20 i 45 euros/any). Tot això indica que és necessari fomentar el consum de productes ecològics.

El tercer trimestre de 2007 l’Observatori del consum i la distribució alimentària del Ministeri d’Agricultura, Pesca i Alimentació va publicar un estudi de mercat sobre productes ecològics. En aquest estudi es reflexa el coneixement i consum de productes ecològics a tot l’estat i les conclusions més destacables d’aquest estudi es conclou que el nivell d’informació que té el ciutadà dels productes ecològics encara s’ha de millorar ja que només un de cada deu entrevistats associa un logotip o segell als productes ecològics i gairebé un 40% dels enquestats no pensa que a l’agricultura ecològica l’ús de productes químics estigui més limitat que a l’agricultura convencional. En contraposició a això, les principals característiques que s’associen als productes ecològics són ser aliments més sans, sense additius ni colorants i aliments més cars, a més el 90% dels entrevistats pensa que el mètode de producció ecològica és menys agressiu amb l’entorn i el 69,2% dels entrevistats es mostra d’acord amb que la normativa que ha de complir un producte ecològic és més exigent que la d’un producte convencional.

Respecte el consum, un 64,1% afirma consumir o haver consumit productes ecològics algun cop, percentatge que ha augmentat respecte l’any 2005, any en el qual el 37,9% dels entrevistats va admetre consumir productes ecològics.

Els motius que es donen per justificar el consum de productes ecològics són que aquests productes són més saludables (68,1% vs 62,7% de 2005), millor sabor (26,9% vs 37,2%

del 2005), qualitat (23,9% vs 26,2% de 2005), consciència agroambiental (7,0% vs 6,9% de 2005), per curiositat (6,6%), cultiu propi o d'amistats (3,3% vs 2,3% de 2005) i altres (2,8% vs 5,0% de 2005). En contraposició a això, els motius pels quals no es consumeix productes ecològics són: desconeixement (28,8% vs 33,3% de 2005), preu superior (25,1% vs 28,1% de 2005), no es troben amb facilitat (21,3% vs 31,3% de 2005), no li troba avantatges front els convencionals (14,8% vs 9,6% de 2005), no es refia de que siguin ecològics (10,9% vs 7,6% de 2005), falta de costum o no s'ho han plantejat (7,2% vs 1,2% de 2005), no li interessen (1,2%) i altres (1,9% vs 3,8% de 2005).

El 41,6% dels entrevistats no troba aliments ecològics en el seu lloc de compra habitual, respecte el 51,6% que no els hi trobaven l'any 2005. I els llocs on els troben són supermercats (31,4% vs 19,3% del 2005), hipermercats (11,1% vs 9,8% del 2005), tendes especialitzades (6,0% vs 6,9% del 2005), tendes tradicionals (3,8% vs 6,0%), *Hard discounts* (Dia, Lidl, Plus, etc.) (2,6% vs 1,6% de 2005), Mercats de proveïments (1,2% vs 1,8% de 2005) i altres (1,8% vs 1,3% de 2005).

Segons el 66,6% dels entrevistats a l'estat (el 63,0% a Balears), la varietat de productes ecològics oferts pels establiments d'alimentació és escassa, mentre que per un 24,3% (33,3% a Balears) és suficient i un 9,1% (3,7% a Balears) creu que és àmplia.

Respecte els distribuïdors el 54,6% no comercialitza productes ecològics justificant-ho en què no tenen suficient demanda (45,5% vs 75,1% de 2005), que els seus distribuïdors habituals no treballen amb aquest tipus de productes (31,0% vs 8,4% de 2005) perquè hi ha molta diferència de preu amb els convencionals (20,4% vs 17,1% de 2005), perquè no té coneixements per vendre'ls (14,2% vs 4,2% de 2005), per falta d'espai (3,1%) i altres (4,1% vs 3,2% de 2005). El 45,4% dels distribuïdors entrevistats afirma que ven productes ecològics en el seu establiment i els principals motius de venda són la demanda dels clients (64,3% vs 57,7% de 2005), per qüestions d'imatge (18,5% vs 36,4% de 2005), perquè els ofereixen els seus proveïdors habituals (15,1% vs 14,0% de 2005), pel futur potencial d'aquests productes (13,0% vs 24,0% de 2005), per diversitat d'oferta (9,5% vs 32,6% de 2005) i altres (2,4% vs 1,1% de 2005). A més, els principals problemes amb els quals es troben distribuïdors que venen productes ecològics són el major preu (55,8% vs 67,1% de 2005), la poca varietat (23,2% vs 20,1% de 2005), el proveïment irregular (13,3% vs 12,9% de 2005), dificultat per trobar-los als canals

habituals (9,6% vs 16,3% de 2005), envasos poc atractius (7,3% vs 3,2% de 2005), baixa caducitat (5,5% vs 9,1% de 2005) i etiquetat confús (5,3% vs 1,7% de 2005).

D'aquesta manera podem concloure que encara és necessari augmentar la difusió d'informació al consumidor ja que el principal motiu principal donat per no comprar productes ecològics és el desconeixement i a més respecte el 2005 ha incrementat el percentatge de persones que no troba que els productes ecològics tenguin avantatges front els convencionals i els que no es refia de que els productes ecològics ho siguin realment. A més és important potenciar la presència de producte ecològic als llocs habituals de consum com són principalment els supermercats i hipermercats i ajustar el preu d'aquests productes al màxim perquè siguin plenament competitius.

Consum de productes ecològics a les Illes Balears

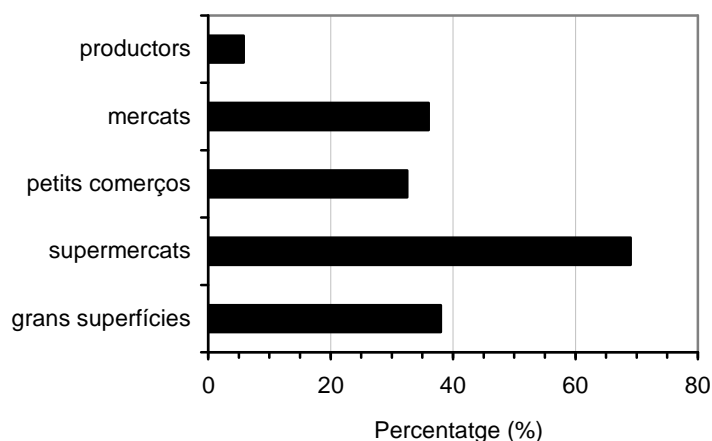
La significació de la producció ecològica en els mercats encara és reduïda; es troba limitada a tendes especialitzades i amb una presència en augment a grans superfícies.

El consum constitueix l'anella final de la cadena productiva, per tant és l'objectiu final sobre el qual se sustenta el sistema productiu. Així doncs, és necessari conèixer les necessitats i exigències dels consumidors per poder ajustar les produccions a aquests requisits.

El consum de productes ecològics a les Illes Balears s'ha extret de l'estudi "Què menjam a les Illes Balears? Hàbits i criteris dels consumidors" realitzat el 2002.

En referència als hàbits i preferències alimentaris de la població de les illes Balears, els resultats de l'enquesta indiquen que el supermercat és el lloc majoritari on la població compra habitualment (69% dels enquestats), seguit de les grans superfícies (38%) i mercats (36%) (Figura 13). Aquest hàbit es manté en totes les illes, però també es pot veure com a Menorca, Eivissa i Formentera, la compra a grans superfícies és quasi inexistent i se substitueix per un augment dels petits comerços.

Figura 13: Llocs habituals de compra de productes alimentaris de la població de les illes Balears. *Font: Colombàs et al, 2001.*

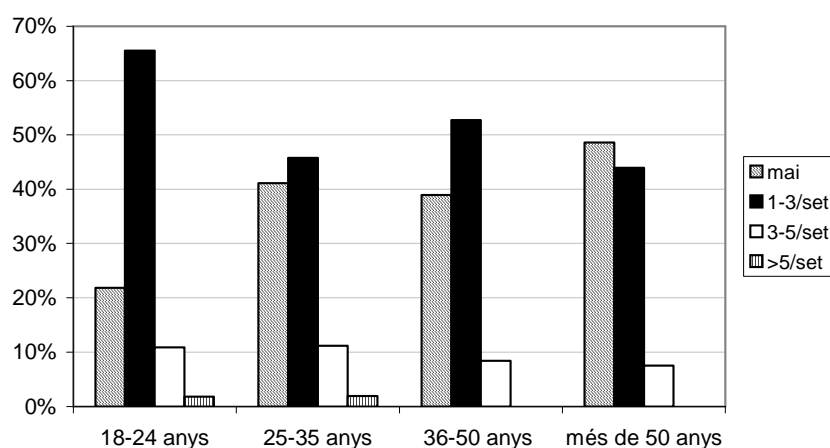

El consum de productes frescs en general és molt alt, tant en verdures (96,5%) com en peix (78,5%), en canvi, el percentatge de població que consumeix habitualment productes precuinats és molt baix (0,8% de la població) i el 39,5% de la gent afirma que

mai consumeix productes precuinats. Majoritàriament la població consumeix d'una a tres vegades a la setmana aquest tipus de productes (50%). Aquest consum de precuinats o menjar ràpid sol ésser principalment de pizzes (43%) i pastes (30%), seguit de carn (28%) i arrossos (25,5%).

Si es distribueix la població per grups d'edat (Figura 14) podem apreciar que com més edat té l'enquestat més productes frescs consumeix i també augmenta el no-consum de productes congelats o menjar ràpid (quasi un 48% de les persones majors de 50 anys assegura no consumir mai productes congelats). En canvi, el grup d'edat que va dels 25 als 35 anys és el que més consumeix productes congelats (un 31% en verdures congelades i un 71% en peix congelat). Si es distribueix la població per nivell d'estudis no s'aprecien diferències significatives en aquest sentit, però sí apareixen en el grup de la població que coneix els productes ecològics, en el qual augmenta el consum de productes frescs i disminueix la freqüència de consum de productes congelats o menjar ràpid.

Figura 14. Distribució per edats de la freqüència de consum de productes precuinats o menjar ràpid. Font: Colombàs et al, 2001.

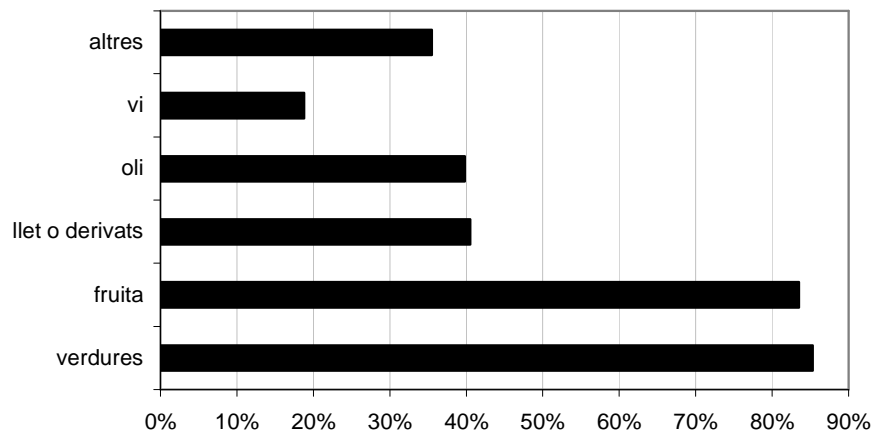

El criteri de selecció a l'hora de triar un producte que més segueix la gent és la relació qualitat-preu, amb un 68% de la població, seguit de la qualitat amb un 24%, mentre que altres criteris com el preu, la marca o la vista no són tan determinants (12,5%, 9% i 3% respectivament).

A partir de les preferències en la dieta de la població balear es pot veure que la nostra dieta és bastant equilibrada: verdures (55%), carn (51%), seguits de peix, pastes i fruita. Els productes locals més comprats són principalment verdures (85%) i fruita (83%), altres productes molt utilitzats són la llet i els seus derivats (40,5%), l'oli (39,5%) i d'altres (on hi trobam pa, reposteria, peix, etc.) amb un 35,5% (Figura 15).

En quant a la pregunta de si veu diferències entre els productes locals i els productes foranis, el 76,5% de la població diu que sí veu diferències, essent les diferències més notòries la qualitat del producte local (65%) i la menor manipulació i transport que té aquest (14,5%), aquests resultats guarden molta relació amb els resultats de la pregunta anterior ja que els productes d'aquí més consumits (verdura i fruita) són aquells més susceptibles a perdre part de la seva qualitat durant el transport. Un 31% de la població afirma trobar altres diferències entre els productes d'aquí i els de fora per tant afirmen comprar-los per potenciar el producte local, perquè són productes que no es troben a altres llocs, és més fàcil l'adquisició de productes de temporada, no tenen tants productes químics, etc.

Figura 15. Productes locals més comprats per la població balear. *Font: Colombàs et al, 2001.*

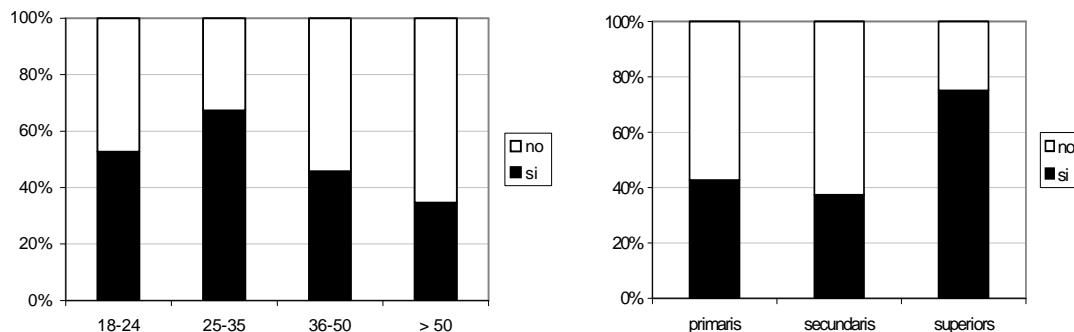
Respecte el grau de coneixement que té l'enquestat sobre els productes ecològics i la valoració que en fa, els resultats de l'enquesta revelen que un 49,5% de la població té algun coneixement del que és l'agricultura ecològica. S'ha considerat que una persona coneix l'agricultura ecològica si esmenta alguna de les següents idees:

- restriccions en l'ús de fertilitzants
- restriccions en l'ús de fitosanitaris

- productes que donen major garantia per a la salut
- no s'empren productes químics
- agricultura que pretén un equil·libri amb l'ecosistema

De la població que coneix l'agricultura ecològica, al voltant de la meitat en té un nivell de coneixement aparentment satisfactori sense errors conceptuals destacables. Si hem de ser estrictes només un 4% de la població té un coneixement precís del que és l'agricultura ecològica. Aquests resultats són similars als descrits en altres estudis a Espanya (COBO i GONZÁLEZ, 2001). El sector de la població que té més coneixement sobre aquests productes té edats compreses entre els 25 i 35 anys (67,3%), mentre que les persones majors de 50 anys tenen el coneixement més baix (34,6%) (Figura 16). En funció dels estudis (Figura 16) es veu com les persones amb estudis superiors són les que tenen més coneixement sobre els productes ecològics (75,0%).

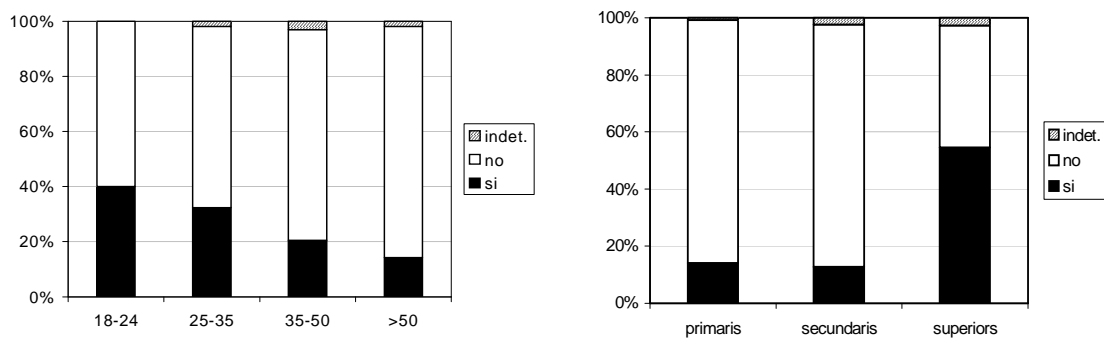
Figura 16: Distribució del grau de coneixement de la producció agrària ecològica en funció de l'edat (esquerra) i estudis (dreta). Font: Colombàs et al, 2001.

En referència als organismes modificats genèticament s'ha observat que només una quarta part de la població (24,7%) els coneix o té alguna referència sobre ells. Si s'analitza en funció de l'edat (Figura 17) s'observa com les generacions més joves són les que coneixen millor aquest tema. A més, les persones amb estudis superiors són les que tenen un millor coneixement del significat del terme "transgènic" (54,5%), en comparació amb el 13-14% de la resta de la població (Figura 17).

Quan es va demanar als coneixedors de l'agricultura ecològica si compraven productes ecològics, una tercera part (32,8%) afirmà que no ho fa. Aquest percentatge és intermig enfront el percentatge de “coneixedors no compradors” d'altres llocs (ALBARDÍAZ i col., 1996; HUTCHINS i GREENHALGH, 1995). Dues tercers parts dels coneixedors (67,2%) respongueren afirmativament, tot i que la freqüència de compra majoritària és ocasional (50%), és a dir, menys d'un cop al mes, mentre que la gent que compra sovint (cada quinze dies o un mes) és del 15,7% i la gent que consumeix productes habitualment suposa un 1% dels coneixedors.

Figura 17: Distribució de coneixement de productes transgènics per grups d'edats (esquerra) i per nivell d'estudis (dreta). Font: Colombàs et al, 2001.

Els aliments ecològics que més es consumeixen són hortalisses (67,2%) i fruites (66,4%), amb un comportament similar al d'altres llocs (ALBARDÍAZ i col., 1996; RODDY i col., 1994). El tercer producte més consumit són els productes transformats (30,1%), especialment mel. Els productes menys demandats són productes d'importació (7,6%) i productes càrnics (11,5%).

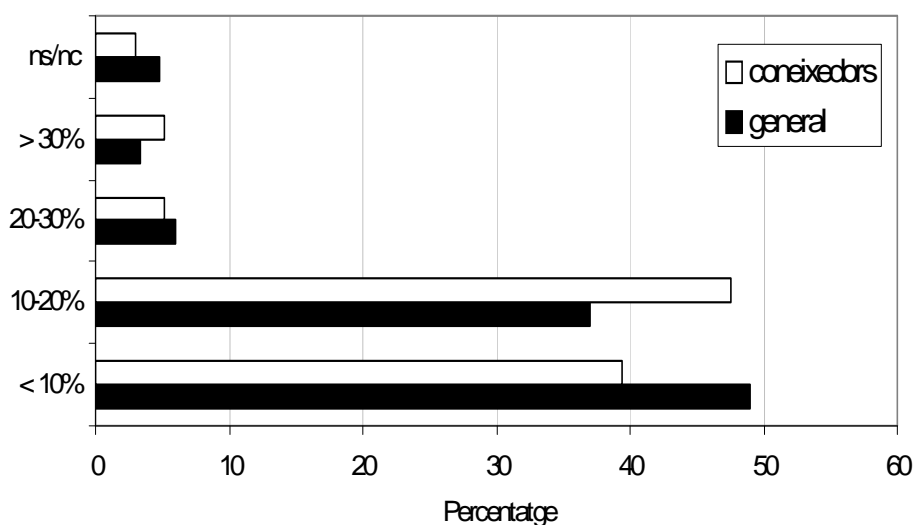
Els atributs més esmentats dels productes ecològics són carència de residus, major gust, sistema de producció respectuós amb el medi ambient, major qualitat nutritiva i major garantia per a la salut. Entre els inconvenients més destacats es troben l'elevat preu, la baixa disponibilitat de punts de venda i l'escassa varietat de productes que es poden trobar als comerços (Taula 15). Els resultats obtinguts són similars als d'altres estudis realitzats, tot i que a aquests majoritàriament s'anteposa el tema de la salut al del gust (RODDY i col., 1994; HUTCHINS i GREENHALGH, 1995; CENIT i COL., 1996; SÁNCHEZ i ETXANIZ, 1996; COBO i GONZÁLEZ, 2001).

Taula 15: Característiques que remarquen els consumidors sobre els productes ecològics. Resultats expressats en percentatge. *Font: Colombàs et al, 2001.*

avantatges		inconvenients	
carència de residus	78,3	preu	78,8
gust	57,1	punts de venda	72,7
respecten el medi ambient	52,5	varietat productes	23,2
qualitat nutritiva	48,5	fraud	15,7
sans	12,6	aspecte extern	13,1
altres	11,6	altres	2,5

En referència al preu, s'ha demanat a les persones enquestades l'increment de preu que estan disposades a afrontar per adquirir productes ecològics. A les persones que no coneixien l'agricultura ecològica previament a aquesta pregunta se'ls ha informat sobre els beneficis d'aquesta agricultura i els seus productes. Un sector ampli de la població està disposada a pagar fins un 20% més que per un producte convencional (Figura 18). De la mateixa manera que es manifesta a altres estudis (HUTCHINS i GREENHALGH, 1995; COBO i GONZÁLEZ, 2001; WIER i CALVERLEY, 2002), són molt poques les persones disposades a pagar més d'un 20% de sobrepreu.

Figura 18: Sobrepreu que estan disposats a afrontar per adquirir productes ecològics els consumidors en general i els coneixedors d'aquests productes. *Font: Colombàs et al, 2001.*

Entre les conclusions més rellevants que s'extreuen en aquest treball podem indicar:

- Els supermercats són els llocs més habituals de compra de productes alimentaris (69,0% dels consumidors).
- Existeix un percentatge elevat de consum de productes frescs i el consum de productes precuinats és baix (només un 0,8% de la població els consumeix habitualment) i va disminuint amb l'edat.
- Els productes locals es valoren positivament enfront els que venen de fora per la seva major qualitat (65,0%) i per la menor manipulació en el transport (14,5%).
- Al voltant de la meitat de la població enquestada coneix la producció agrària ecològica. El grup d'edat entre 25 i 35 anys i la població amb estudis superiors són els millors coneixedors.
- El grau de coneixement dels productes transgènics o organismes genèticament modificats és molt baix, al voltant del 25% de la població.
- Els productes ecològics tenen una consideració molt positiva. Els aspectes més destacats són l'absència de residus, la qualitat nutritiva, el gust i la seva contribució medioambiental. Tot i això, el consum de productes ecològics és molt baix i les dues raons principals argumentades són l'escassa oferta i els preus elevats.
- Un sector elevat de la població diu estar disposat a pagar fins un 20% més que per un producte convencional, però els preus de mercat actuals són molt més elevats.
- Les exigències bàsiques perquè els productes ecològics arribin a un sector ampli de la població pareixen ser augmentar el coneixement dels productes ecològics per part dels consumidors, diversificar i incrementar l'oferta i reduir els preus.

L'agricultura ecològica i el factor gènere

Les dones del món rural són subestimades per les seves aportacions a les labors productives, raó per la qual la seva participació en l'agricultura i altres activitats relacionades no són considerades una contribució a l'economia de les seves llars i dels seus països.

El paper de les dones treballadores rurals és decisiu en el món rural. Segons la Federació Mundial de Treballadors de l'Agricultura, Alimentació, Hoteleria i Afins (FEMTAA) al 2003 les dones treballadores rurals eren responsables de la meitat de la producció mundial d'aliments; produïen entre el 60% i el 80% dels aliments de la majoria dels països del tercer món. Però tot i que les dones són els principals productors i proveïdors d'aliments, continuen sent associats invisibles en el desenvolupament, i a més el salari de les dones treballadores agrícoles és gairebé sempre inferior al que tenen els homes.

L'agricultura de les Illes, igual que la resta d'agricultura europea, no podria sobreviure sense la presència i el treball de les dones ja que les dones es troben presents a tots els sistemes de producció. Normalment el treball de la dona a l'explotació sol tenir un caràcter complementari, però la seva presència i labor serveixen per a consolidar el teixit social que sosté la seva família i la seva explotació. També dinamitzen moltes altres activitats com el turisme rural o la venda directe dels productes de la granja. Ara bé, a la major part de les explotacions agràries segueix figurant un home com a titular, amb independència del grau de participació de la dona en la seva gestió i treball. D'aquesta manera és difícil poder trobar unes estadístiques que reflecteixin la realitat de la dona al món de l'agricultura.

Segons l'enquesta sobre l'estructura de les explotacions agrícoles (EEEE) realitzada l'any 1997, a la Unió dels Quinze (EU-15) un 37% de les persones que treballaven en explotacions agrícoles en qualitat de mà d'obra familiar i assalariada permanent eren dones. La part relativa d'aquesta presència femenina no ha variat al llarg del temps, ni tan sols a successives ampliacions. Tan a l'any 1980 (EU-9) com al 1990 (EU-12), la població activa agrícola contava amb una presència femenina del 37%. La proporció sí que varia d'un país a un altre. Així Portugal, Grècia i Àustria, on la col·locació femenina supera el 40% de col·locació agrícola permanent total, es contraposen a països com Regne Unit, Dinamarca, Espanya o Irlanda, on aquest se situa entorn al 30%.

Les estadístiques estatals (Ministeri d'Igualtat, 2008) (taula 16) mostren que la igualtat en el sector laboral encara es troba lluny de ser assolida ja que les dades del primer trimestre de 2008 mostren que les dones suposen un 41,56% de l'ocupació total. És només en el sector de serveis en el qual s'ha assolit el 50% de l'ocupació, però en la resta de sectors encara queda lluny. En el sector de l'agricultura les dones l'any 2001 suposaven un 25,15% de la població ocupada en el sector mentre que a finals del primer trimestre de 2008 suposen un 28,03%, per tant la proporció de dones dedicades a l'agricultura a l'estat espanyol ha augmentat tres punts percentuals respecte fa set anys, tot i que suposa un percentatge molt baix en comparació al total de dones ocupades.

Taula 16: Població ocupada segons el sector d'activitat des de 2001 fins a 2008. Font: Instituto de la mujer, Ministerio de Igualdad.

		2.001	2.002	2.003	2.004	2.005	2.006	2.007	2.008
									I Trim.
Ambdós sexes Dades absolutes (en milers)	TOTAL	16.348	16.825	17.560	18.288	19.314	20.002	20.477	20.402
	Agricultura	1.034	973	1.012	980	1.007	922	906	864
	Indústria	3.166	3.226	3.165	3.247	3.289	3.320	3.279	3.313
	Construcció	1.928	1.993	2.122	2.331	2.423	2.623	2.694	2.670
	Serveis	10.221	10.592	11.261	11.730	12.596	13.137	13.599	13.555
% Dones	TOTAL	37,32	38,00	38,79	39,43	40,20	40,85	41,41	41,56
	Agricultura	25,15	26,71	27,00	27,76	27,65	27,19	27,27	28,03
	Indústria	24,40	25,10	23,89	24,76	25,02	24,68	25,58	25,02
	Construcció	4,70	5,40	5,46	5,30	4,92	5,39	5,72	6,70
	Serveis	48,70	49,06	50,32	51,30	51,95	52,97	53,24	53,33

Quant al règim dels treballadors afiliats a la seguretat social en alta laboral (taula 17) cal esmentar que el percentatge de dones afiliades al règim especial agrari era del 41,86% al 2001 i aquest ha anat augmentant amb el temps fins arribar al 47,41% al 2007.

Segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE) al 2005 a l'Estat Espanyol un 28,5% dels titulars d'explotacions agràries eren dones i un 3% dels titulars eren dones menors de 40 anys, mentre que a les Illes Balears un 29,2% dels titulars d'explotacions agràries eren dones, però només un 1,29% dels titulars d'explotacions eren dones menors de 40 anys. Així, tot i que el percentatge de dones titulars d'explotacions agràries és molt similar tan

a l'Estat com a les Illes Balears, el percentatge de dones menors de 40 anys que són titulars d'explotacions resulta ser la meitat que a l'Estat, ara bé, a ambdós casos és insignificant.

Taula 17: Treballadors afiliats a la Seguretat Social en alta laboral, segons règim, des de 2001 fins a 2007. *Font: Instituto de la mujer, Ministerio de Igualdad.*

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ambdós sexes <small>Dades absolutes (en milers)</small>	TOTAL	15.062,9	15.649,9	16.126,3	16.613,6	17.081,8	17.835,4	18.596,3	19.152,3
	Règim general	11.106,1	11.656,8	12.079,3	12.472,6	12.888,0	13.488,9	14.161,8	14.706,8
	R.E. Mineria i del carbó	18,2	16,6	14,9	13,4	11,9	10,4	9,4	8,6
	R.E. Agrari	1.139,6	1.127,6	1.123,5	1.134,2	1.085,9	1.043,7	999,3	968,9
	R.E. De la Mar	79,1	78,1	76,4	75,8	74,5	72,8	71,7	70,7
	R.E. Treballadors/es de la Llar	151,1	155,9	176,0	184,6	181,0	284,7	335,6	275,5
	R.E. Treballadors/es Autònoms/es	2.568,8	2.614,9	2.656,2	2.732,9	2.840,4	2.840,4	3.018,7	3.121,7
% Dones	TOTAL	37,21	38,05	38,67	39,27	39,83	40,53	41,09	41,63
	Règim general	37,85	38,69	39,31	40,02	40,66	41,17	41,67	42,48
	R.E. Mineria i del carbó	2,64	2,78	2,27	3,17	3,36	4,17	4,47	4,97
	R.E. Agrari	41,86	43,31	44,14	43,94	44,99	45,31	45,86	47,41
	R.E. De la Mar	13,41	13,96	14,40	14,60	15,03	15,35	15,43	15,63
	R.E. Treballadors/es de la Llar	93,93	94,78	94,65	94,77	95,14	92,90	92,25	93,81
	R.E. Treballadors/es Autònoms/es	30,03	30,46	30,59	31,04	31,38	31,59	31,79	31,92

Si el que es mira són els caps d'explotació les dades són encara més depriments, ja que a l'Estat Espanyol un 7,3% dels caps d'explotació són dones i un 2,2% dones menors de 40 anys i a les Illes Balears el percentatge de dones cap d'explotació passa a ser del 5,2% i de 1,0% si són menors de 40 anys.

En referència a les persones que treballen a l'agricultura amb un temps assalariat fix (taula 18) podem veure com a l'Estat Espanyol un 16,0% són dones. Si ho desglossam per percentatge de temps treballat es pot veure com les dones tenen major pes entre la gent que treballa entre un 75 i un 100% del temps a l'agricultura, amb un 30,3%, seguit de l'interval de 50 a 75% del temps amb un 25,9% de dones, el de menys d'un 25% de temps dedicat a agricultura amb un 15,9% de dones, l'interval de dedicació entre 25 i 50% de temps, amb 15,3% de dones i finalment l'interval del 100% del temps dedicat a agricultura, amb un 12,9%.

Quan miram la distribució de dedicació de les dones respecte el total de dones amb un salari fix (taula 18) veim com la meitat de les dones que tenen un salari fix a l'agricultura (49,5%) es dediquen exclusivament a treballar a l'agricultura, un 17,7% dedica entre un 75 i un 100% del temps a l'agricultura, un 14,3% dedica al sector menys

d'un 25% del temps i un 7,6% de les dones assalariades fixes dedica al sector del 25 al 50% del temps.

D'aquesta manera es pot concloure que, a nivell estatal, només un 13% de les persones amb temps assalariat fix són dones que tenen una dedicació total a l'agricultura, per tant el sector es troba dominat per homes. Si a més, si es mira la dedicació de les dones en el món de l'agricultura, la meitat de les dones tenen una dedicació total al sector, mentre que la resta només hi dedica parcialment el seu temps. En referència a les dedicacions parcials, a les dedicacions altes hi ha un pes relatiu major de dones que d'homes. Per tant, les dones tenen una dedicació parcial alta a l'agricultura, però sense arribar a una predominància de dedicacions totals. En canvi els homes realitzen dedicació total a l'agricultura o dedicacions parcials molt baixes.

Taula 18: Persones amb temps assalariat fix a Espanya segons edat, sexe i percentatge de temps treballat. *Font: INE, 2005.*

Temps treballat	Segment població	Amdós sexes		dones		
		nº	%	nº	% respecte total	% respecte total dones
< 25%	Total	29.359		4.655	15,9	14,4
	< 40 anys	11.331	38,6	1.542	5,3	
	65 anys i més	4.168	14,2	917	3,1	
25 - 50%	Total	15.983		2.448	15,3	7,6
	< 40 anys	7.990	50,0	1.028	6,4	
	65 anys i més	1.167	7,3	146	0,9	
50-75%	Total	13.496		3.491	25,9	10,8
	< 40 anys	9.864	73,1	1.984	14,7	
	65 anys i més	657	4,9	104	0,8	
75-100%	Total	19.029		5.762	30,3	17,8
	< 40 anys	14.327	75,3	3.192	16,8	
	65 anys i més	687	3,6	88	0,5	
100%	Total	124.649		16.059	12,9	49,5
	< 40 anys	84.085	67,5	8.003	6,4	
	65 anys i més	2.327	1,9	222	0,2	
Total	Total	202.516		32.415	16,0	
	< 40 anys	127.597	63,0	15.749	7,8	
	65 anys i més	9.006	4,5	1.477	0,7	

En referència a les mateixes dades de les Illes Balears (taula 19), també segons les dades de 2005 de l'INE, podem veure com les dones suposen un 17,7% de les persones que treballen amb un temps assalariat fix a les Balears, per tant el percentatge és molt similar a l'estatal. Si ho desglossam per percentatge de temps dedicat a l'agricultura es pot veure com les dones tenen major pes en l'interval de 50 a 75% del temps, amb un

29,2% de dones, seguit per igual dels intervals de menys de 25% i de entre 25 i 50% de temps dedicat, amb un 23,2% de dones, seguits de l'interval del 100% del temps, amb un 14,2% de dones i, finalment, l'interval del 75 al 100% del temps amb un 13,2% de dones.

Quan miram la distribució de dedicació de les dones respecte el total de dones amb salari fix (taula 19) veim com la meitat de les dones que tenen un salari fix a l'agricultura (48,6%) es dediquen exclusivament a l'agricultura, un 18,5% dediquen menys del 25% del seu temps assalariat al sector, un 15,7% dediquen entre un 50 i un 75% del temps treballat, un 12,5% dediquen d'un 25 a un 50% de temps treballat al sector i, finalment, un 4,7% de les dones amb salari fix dediquen d'un 75 a un 100% del temps a l'agricultura.

Així podem concloure que a les Illes Balears només un 14% de la gent que té una dedicació total a l'agricultura són dones, percentatge molt similar a l'estatal. A més, si es mira la dedicació de les dones al món de l'agricultura, aproximadament la meitat de les dones tenen una dedicació total al sector, cosa que també passa a nivell estatal. Ara bé, la distribució dins les dedicacions parcials no té una tendència tan clara com a nivell estatal, però pareix que el temps que es dedica és més bé baix.

Taula 19: Persones amb temps assalariat fix a les Illes Balears segons edat, sexe i percentatge de temps treballat. *Font: INE, 2005*

Temps treballat	Segment població	Amdós sexes		dones		
		nº	%	nº	% respecte total	% respecte total dones
< 25%	Total	375		87	23,2	18,5
	< 40 anys	172	45,9	43	11,5	
	65 anys i més	50	13,3	14	3,7	
25 - 50%	Total	254		59	23,2	12,5
	< 40 anys	204	80,3	31	12,2	
	65 anys i més	34	13,4	5	2,0	
50-75%	Total	253		74	29,2	15,7
	< 40 anys	136	53,8	33	13,0	
	65 anys i més	3	1,2	0	0,0	
75-100%	Total	167		22	13,2	4,7
	< 40 anys	121	72,5	5	3,0	
	65 anys i més	6	3,6	0	0,0	
100%	Total	1.608		229	14,2	48,6
	< 40 anys	1.178	73,3	102	6,3	
	65 anys i més	42	2,6	4	0,2	
Total	Total	2.657		471	17,7	
	< 40 anys	1.811	68,2	214	8,1	
	65 anys i més	135	5,1	23	0,9	

En el cas de l'Agricultura Ecològica, segons les dades proporcionades pel Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE), a data de juliol de 2008 a les Illes Balears un 20,3% dels operadors eren dones. Aquest percentatge es manté constant a totes les illes, així a Mallorca és d'un 19,6%, a Menorca un 22,9%, a Eivissa d'un 20,4% i a Formentera la única operadora ecològica que hi ha és una dona.

Taula 20: Operadors inscrits al CBPAE al juliol de 2008, per tipus d'operador i especificat per dones. *Font CBPAE 2008.*

Territori	Operadors	Productors		Elaboradors		Operadors dones		Productors dones	
	(nº)	(nº)	(%)	(nº)	(%)	(nº)	(%)	(nº)	(%)
Illes Balears	518	402	77,6	116	22,4	105	20,3	105	26,1
Mallorca	392	298	76,0	94	24,0	77	19,6	77	25,8
Menorca	70	57	81,4	13	18,6	16	22,9	16	28,1
Eivissa	54	46	85,2	8	14,8	11	20,4	11	23,9
Formentera	2	1	50,0	1	50,0	1	100,0	1	100,0

A més cal esmentar que totes les dones inscrites al CBPAE ho estan com a productores, suposant un 26,1% dels productors. A Mallorca les dones productores suposen un 25,8% dels productors inscrits a l'illa, a Menorca suposen un 28,1% dels productors inscrits a l'illa, a Eivissa un 23,9% i a Formentera un 100% ja que només hi ha un productor inscrit. Aquest percentatge és més baix que la mitjana de 29,2% de les explotacions agràries de les Balears que tenen una dona com a titular. A més és lamentable que a les Illes Balears no hi hagi cap empresa elaboradora amb una dona com a titular ja que són les dones les que duen endavant aquest tipus d'empreses.

Si es miren les hectàrees que manegen els inscrits, es veu com les dones titulars d'explotacions manegen un 24,1% de les hectàrees inscrites al CBPAE. Si es desglossa la superfície inscrita al CBPAE per cultius i es mira per cadascun d'ells quin percentatge de superfície es troba inscrit a nom d'una dona es veu que a cultius com els fruiters de secà i les plantes aromàtiques més d'una tercera part de la superfície inscrita al CBPAE d'aquests cultius es troba registrada a nom d'una dona (40% als fruiters de secà, 35,4% a plantes aromàtiques), hi ha altres cultius als quals entre el 25 i el 30% de la superfície dels esmentats es troba registrada en nom d'una dona (29,0% a oliverar, 28,7% a hortalissa i 27,9% a fruiters de reg), altres cultius que tenen un percentatge entre un 10% i un 20% de la superfície del cultiu a nom d'una dona (18,2% a cultius en hivernacle, 15,2% a herbacis de secà i 14,4% a vinya) i altres cultius als quals menys

d'un 10% de la superfície inscrita al CBPAE d'aquests cultius es troba registrada per una dona (9,2% a herbacis de reg i 1,4% a silvicultura).

Taula 21: Superfície inscrita al CBPAE a nom de dones. Font: CBPAE, 2008.

CULTIU	Superfície total (ha)	Superfície dones (ha)	Superfície dones (%)
Aromàtiques	4,1	1,5	35,4
Cultiu en hivernacle	8,2	1,5	18,2
Cultius llenyosos	0,3	0,0	0,0
Fruiters reg	211,7	59,0	27,9
Fruiters secà	2.436,1	973,5	40,0
Herbacis reg	48,6	4,5	9,2
Herbacis secà	11.532,8	1.755,3	15,2
Hortalissa	101,8	29,3	28,7
Oliverar	377,8	109,5	29,0
Reproducció vegetal	0,5	0,5	100,0
Sense producció	6.368,9	2.161,6	33,9
Silvicultura	1,5	0,0	1,4
Vinya	188,6	27,2	14,4
Sense especificar	9,3	2,2	23,5
TOTAL	21.290,2	5.125,5	24,1

La dona ha jugat un paper decisiu a l'empresa familiar agrària sent l'element clau d'on sortien la majoria d'iniciatives, tot i que els elements executors o visibles sempre han estat els homes. A l'horticultura és on més es nota el paper de la dona ja que la seva intervenció és més clara.

L'agricultura ecològica, que pretén ser un sistema modern i just de producció, lluny de potenciar la feina de la dona en aquest sector, és un sector on la dona es troba menys representada que al sector agrari general, ja que el percentatge d'explotacions ecològiques de les Illes Balears regentades per una dona és inferior al percentatge d'explotacions de les Illes Balears regentades per dones (26% vs 29% respectivament). Per tant a l'agricultura ecològica la qüestió de gènere segueix sent una assignatura pendent.

És important valoritzar el paper de la dona a les explotacions agrícoles i en el món rural i garantir l'equiparació d'homes i dones. Per això es poden dur a terme diferents accions com: quantificar el paper de la dona a l'agricultura ecològica per poder valorar la seva feina, potenciar les iniciatives de dones en el sector ecològic i fomentar la participació de les dones al sector ecològic.

L'agricultura ecològica i el factor edat

Un problema greu al sector agrícola és l'envelliment dels titulars de les explotacions agràries, cosa que fa que hi hagi deficiències estructurals a moltes explotacions agràries. Les diferents Administracions i la Comissió Europea han anat desenvolupant activament polítiques dirigides a estimular el relleu generacional d'aquests titulars. Les mesures de desenvolupament rural per la Instal·lació d'Agricultors Joves forma part de les establertes en el Reglament (CE) 1257/1999 del Consell, de 17 de maig, sobre l'ajuda al desenvolupament rural a càrrec del Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA).

Segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE) al 2005 un 17,4% dels titulars d'explotacions de l'Estat Espanyol eren menors de 40 anys i un 35,0% eren de 65 anys o més, així hi havia el doble de titulars majors de 65 anys que no menors de 40 anys. En el cas de les Illes Balears, el fet es veu molt més exagerat ja que un 6,6% dels titulars d'explotacions de les illes eren menors de 40 anys i un 45,1% tenien 65 anys o més, per tant gairebé la meitat dels titulars d'explotacions de les Illes Balears tenen més de 65 anys, cosa que fa que sigui un sector molt envellit.

Aquest fet ve donat per dues raons, la primera que molts joves no es volen dedicar a l'agricultura, ja que normalment es cerquen altres feines que siguin més rentables econòmicament i l'altra és que les explotacions agràries són empreses familiars i per tant els joves que decideixen seguir amb el negoci agafen la seva autonomia tard i només propiciada per les ajudes que s'ofereixen des de l'administració.

Si el que es mira són els caps d'explotació les dades són més positives ja que a l'Estat Espanyol més d'una tercera part dels caps d'explotació (35,0%) són menors de 40 anys i un 9,8% són persones de 65 anys o més. A les Illes Balears el percentatge de joves cap d'explotació passa a ser del 37,1% i de 5,8% si són de 65 anys o més.

En referència a les persones que treballen en l'agricultura amb un temps assalariat fix podem veure com a l'Estat Espanyol un 63,0% dels assalariats fixos són menors de 40 anys i un 4,5% són de 65 anys o més (taula 22). Si ho desglossam per percentatge de dedicació es pot veure com les persones menors de 40 anys tenen major pes en l'interval de entre un 75 i un 100% del temps de dedicació (75,3%), seguit de l'interval entre 50 i 75% de dedicació (73,1%), el del 100% de dedicació (67,5%), el de entre 25 i 50% de

dedicació (50,0%) i, finalment l'interval de menys d'un 25% de temps dedicat a l'agricultura amb un 38,6% de persones amb menys de 40 anys.

Quan miram la distribució a Espanya, de la dedicació de les persones menors de 40 anys respecte el total de menors de 40 anys amb un salari fix a l'agricultura (taula 22) veim que més de la meitat dels joves, un 65,9%, dediquen tot el temps a l'agricultura, un 11,2% dediquen d'un 75 a un 100% del temps a l'agricultura, un 8,9% dediquen menys d'un 25% del temps a l'agricultura, un 7,7% dediquen d'un 50 a un 75% del temps laboral a l'agricultura i, finalment, un 6,3% dediquen d'un 25 a un 50% del temps laboral a l'agricultura. Aquestes són distribucions molt semblants a les de l'Estat Espanyol.

Taula 22: Persones amb temps assalariat fix a Espanya i les Illes Balears segons l'edat i percentatge de temps treballat. *Font: INE, 2005.*

Temps treballat	Segment població	Espanya			Illes Balears		
		nº	% respecte total assalariats	% respecte total joves	nº	% respecte total assalariats	% respecte total joves
< 25%	Total	29.359			375		
	< 40 anys	11.331	38,6	8,9	172	45,9	9,5
	65 anys i més	4.168	14,2		50	13,3	
25 - 50%	Total	15.983			254		
	< 40 anys	7.990	50,0	6,3	204	80,3	11,3
	65 anys i més	1.167	7,3		34	13,4	
50-75%	Total	13.496			253		
	< 40 anys	9.864	73,1	7,7	136	53,8	7,5
	65 anys i més	657	4,9		3	1,2	
75-100%	Total	19.029			167		
	< 40 anys	14.327	75,3	11,2	121	72,5	6,7
	65 anys i més	687	3,6		6	3,6	
100%	Total	124.649			1.608		
	< 40 anys	84.085	67,5	65,9	1.178	73,3	65,0
	65 anys i més	2.327	1,9		42	2,6	
Total	Total	202.516			2.657		
	< 40 anys	127.597	63,0		1.811	68,2	
	65 anys i més	9.006	4,5		135	5,1	

En el cas de les Illes Balears (taula 22), podem veure com un 68,2% de les persones amb un temps assalariat fix són menors de 40 anys i un 5,1% tenen 65 anys o més. Així pareix que la població que treballa a l'agricultura a les Illes Balears és un poc més jove que la que treballa a l'estat espanyol. Si desglossam les dades per percentatge de temps dedicat es pot veure com les persones menors de 40 anys tenen major pes en l'interval de entre un 25 i un 50% de dedicació (80,3%), seguit de l'interval amb el 100% de dedicació (73,3%), l'interval d'un 75 a un 100% de dedicació (72,5%), l'interval del 50

al 75% de dedicació (53,8%) i finalment l'interval de menys d'un 25% de dedicació (45,9%).

Si es miren les dades de distribució, a les Illes Balears, de la dedicació de les persones de 40 anys o menys respecte el total d'aquestes persones menors de 40 anys amb un salari fix a l'agricultura (taula 22) es veu com la major part dels menors de 40 anys (65,0%) dediquen un 100% del temps assalariat a l'agricultura, un 11,3% dediquen d'un 25 a un 50% del seu temps, un 9,5% dediquen menys d'un 25% del temps assalariat a l'agricultura, un 7,5% dedica entre un 50 i un 75% del temps i un 6,7% dedica d'un 75 a un 100% del temps assalariat a l'agricultura.

En el cas de l'Agricultura Ecològica, segons les dades proporcionades pel Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE), a les Illes Balears a data de juliol de 2008 un 15,4% dels operadors inscrits eren persones de 40 anys o menys, és a dir, el doble que a l'agricultura general. Si es desglossen les dades per illes, a Mallorca un 14,3% dels operadors inscrits són joves de 40 anys o menys, a Menorca el percentatge és de 15,7%, a Eivissa i a Formentera un operador dels dos que hi ha és de 40 anys o menys.

Taula 23: Operadors inscrits al CBPAE al juliol de 2008, per tipus d'operador i especificat per joves. Font CBPAE, 2008.

Territori	Operadors		Productors		Elaboradors		Operadors joves		Productors joves	
	(nº)	(%)	(nº)	(%)	(nº)	(%)	(nº)	(%)	(nº)	(%)
Illes Balears	518		402	77,6	116	22,4	80	15,4	80	19,9
Mallorca	392		298	76,0	94	24,0	56	14,3	56	18,8
Menorca	70		57	81,4	13	18,6	11	15,7	11	19,3
Eivissa	54		46	85,2	8	14,8	12	22,2	12	26,1
Formentera	2		1	50,0	1	50,0	1	50,0	1	100,0

Si es miren les hectàrees que manegen els inscrits, es veu com els joves titulars d'explotacions manegen un 23,3% de les hectàrees inscrites al CBPAE, percentatge similar al que manejaven les dones. Si es desglossa la superfície inscrita al CBPAE per cultius i es mira per cadascun d'ells quin percentatge de superfície es troba inscrit a nom d'una persona amb 40 anys o menys es veu que gairebé la meitat dels cultius hortícoles inscrits al CBPAE són manejats per joves (48,6%), a més els joves manegen més d'una tercera part dels cultius en hivernacle (36,9%), un 28,8% dels cultius herbacis de secà, al voltant d'un 20% dels cultius d'herbacis de reg, fruiters de reg i plantes aromàtiques (22,1%, 20,6% i 20,4% respectivament), poc més d'un 15% del cultiu de fruiters de

secà i vinya (16,2% i 15,5% respectivament) i prop d'un 5% del cultiu d'oliverar (4,6%).

Taula 24: Superfície inscrita al CBPAE a nom d'operadors de 40 anys o menys. Font: CBPAE, 2008.

CULTIU	Superfície total (ha)	Superfície joves (ha)	Superfície joves (%)
Aromàtiques	4,1	0,8	20,4
Cultiu en hivernacle	8,2	3,0	36,9
Cultius llenyosos	0,3	0,0	0,0
Fruiters reg	211,7	43,7	20,6
Fruiters secà	2.436,1	394,4	16,2
Herbavis reg	48,6	10,7	22,1
Herbavis secà	11.532,8	3.322,6	28,8
Hortalissa	101,8	49,5	48,6
Oliverar	377,8	17,6	4,6
Reproducció vegetal	0,5	0,5	100,0
Sense producció	6.368,9	1.079,5	16,9
Silvicultura	1,5	0,0	0,0
Vinya	188,6	29,3	15,5
Sense especificar	9,3	2,5	26,8
TOTAL	21.290,2	4.954,1	23,3

Els joves agricultors tenen molts de problemes a l'hora de iniciar una explotació. Per tal de facilitar l'ingrés de joves a agricultura cal que es prenguin mesures com per exemple beneficis fiscals més importants per aquest sector de la població que es dediqui a l'agricultura, major nivell de formació i modernització d'explotacions agrícoles per sobretot facilitar l'accés a les innovacions tecnològiques en la fase de producció que duren a un increment en la qualitat i el rendiment i millorar el grau de mecanització de les explotacions.

**Estudi de diagnòstic de
l'Agricultura Ecològica a
les Illes Balears**

A partir de les entrevistes realitzades a diferents agents que intervenen o poden intervenir en la cadena de producte alimentari ecològic s'ha elaborat un anàlisi DAFO on es troben les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats del sector agroecològic de les Illes Balears, i que es passa a descriure a continuació.

DEBILITATS

Hi ha una sèrie de debilitats que són compartides amb l'agricultura convencional, com són que la manca de gent que es dedica a l'agricultura i la baixa taxa de relleu generacional.

A part de les debilitats pròpies de l'agricultura n'hi ha d'altres que són pròpies del sector. Aquestes s'esmenten a continuació:

D1- Limitació d'insums que condicionen la producció, això suposa un obstacle pel desenvolupament del sector. A Mallorca no hi ha una oferta adequada d'alguns insums necessaris a l'agricultura i ramaderia ecològica: llavors, material vegetal, adob orgànic, pinso pel ramat, etc. A Menorca i les Pitiüses no hi ha problemes amb l'adquisició d'insums ja que se n'empren pocs i molts s'obtenen per intercanvi entre productors. Cal destacar que hi ha excedent d'adob orgànic, però està mal repartit i una tercera part dels productors tenen problemes per trobar pinso pel ramat. El principal problema a Eivissa seria el planter d'hortícoles per a complir amb les exigències del reglament.

D2 - Els insums utilitzats a l'agricultura ecològica són més cars que els convencionals. El preu superior dels insums per agricultura ecològica, juntament amb l'augment de la mà d'obra (aplicació i incorporació de matèria orgànica, control manual o mecànic de vegetació espontània, etc.) fa que incrementin les despeses de producció. A Menorca, tan a agricultura convencional com ecològica s'empren mètodes tradicionals i, per tant, es compren pocs insums, no queda reflexat l'increment del preu dels insums ecològics respecte els convencionals (només compren coure o sofre). Coincideix Eivissa i Formentera.

D3 - El sector està constituït per petits productors. A Mallorca els petits productors tenen una limitació de recursos i una escassa capacitat d'inversió, com que aquests constitueixen el sector agrari ecològic el sector comparteix aquestes debilitats. A Menorca, tot i ser petits, són explotacions familiars on tota la família fa feina i tenen els recursos necessaris per funcionar, l'únic problema és la mà d'obra, que es cara i inexperta. A Eivissa i Formentera cal distingir els productors per a autoconsum (22,5%)

dels que produeixen per a comercialitzar, en qualsevol cas el problema del minifundi és més accentuat.

D4 - Escassa producció de productes hortofrutícoles ecològics. La producció de productes hortofrutícoles ecològics és molt baixa per diversos motius: el número de productors que es dediquen a aquest tipus de cultius és baix, el nombre d'hectàrees destinades a aquest cultiu també és molt petit, (els rendiments de producció són molt baixos i no poden garantir la solvència econòmica d'una explotació) i el sistema de producció és poc tecnificat. A Menorca els rendiments d'hortalissa són alts, el limitant de la producció és la mà d'obra. La principal producció ecològica de les Pitiüses és l'hortofrutícola, amb bons rendiments, però amb producció total insuficient per tal d'abastir la potencial demanda dels consumidors de l'illa. A les Pitiüses el creixement ve limitat per la manca de productors, més que per la disponibilitat de finques.

D5 - Presència testimonial de cultius protegits. L'escassa producció baix hivernacle fa que els mesos d'hivern pràcticament no es trobi hortalissa de contratemperada cultivada al lloc.

D6 - Els productes frescs ecològics que es produeixen a l'illa són molt heterogenis. En moltes ocasions no s'ajusten a les normes de comercialització: la mida, la presència del producte i l'estat en el qual es troba no s'ajusten a les normes de comercialització i generen un rebuig al consumidor. A Menorca la majoria de producte surt amb molt bona presència, hi ha excepcions puntuals. A Eivissa i Formentera s'ha constatat que fins i tot si el producte no compleix els de la norma de qualitat pot ser reconegut com a producte autòcton, i per tant troba major acceptació entre els consumidors.

D7 - La diversitat de productes és reduïda. Quan el consumidor va a comprar productes ecològics no té opció de triar, normalment quan es va a comprar només pot trobar un tipus de tomàtiga, un tipus de mongeta, etc...i per tant no pot comparar ni triar com ho faria si anàs a comprar productes convencionals. A Menorca la majoria de producte surt per venda directa, per tant la gent per accedir als productes no es fa a través de tendes sinó dels productors, que treuen el seu producte a través de lots, cosa que fa que gran part de la població no pugui accedir al producte ecològic. La importància de la venda

directa a les Pitiüses també és alta, i la producció pròpia es completa amb producte ecològic forani.

D8 - Hi ha una mancança d'organització dels cultius. És important que els productors aprenguin a gestionar l'explotació, des de mirar les despeses fins a planificar la feina.

D9 - Lenta capacitat de creixement. La capacitat de creixement del sistema de producció ecològic és més lenta i si augmenta la demanda al mercat aquesta no es pot satisfer tan ràpidament com en el cas de la convencional. A Menorca no passa ja que els rendiments són alts.

D10 - Una part de la producció ecològica, principalment cereal, no se situa a les zones més adients pel seu cultiu, això fa que les produccions d'aquest cultiu siguin més baixes del que haurien de ser. A Menorca no es cultiva molt de cereal, però el cultiu de cereal ecològic es fa a les zones típicament cerealistes. A més, molts convencionals empen varietats locals, per tant la producció és molt similar. La diversitat de conreus a Eivissa no limita la possibilitat de fer cereals en zones aptes per a la seva producció.

D11 - Les races i varietats autòctones no són tan prolífiques com les races destinades a producció convencionalment, tot i que aquest fet es veu compensat per l'augment de la qualitat de la carn.

D12 - Escassa oferta de productes locals elaborats. Així com està organitzat el sector avui en dia l'elaboració és inviable econòmicament a causa de les normatives sanitàries que no poden ser assolides pels petits productors. Menorca no és significativa en aquest aspecte perquè hi ha molt pocs elaboradors (4) i no han tengut problemes en aquest aspecte. A Menorca estan augmentant el número d'elaboradors, els treuen els productes de les mans i hi poden viure, a més fan les inversions necessàries i no tenen problemes d'inversions.

D13 - Presència de poques empreses elaboradores de productes ecològics. La transformació, a més de donar més valor al productes serveix per destinar el producte que no sigui apte per la seva comercialització en fresc, per tant és important que n'hi hagi. A Eivissa i Formentera manquen elaboradors per tal de transformar la producció

entre les indústries que manquen destaquen tafones, escorxadors, empreses de processat dels fruits secs, etc, ja que actualment tota la matèria prima que abastiria aquestes empreses s'ha de vendre com a convencional.

D14 - Manca d'infraestructures adequades per l'elaboració i transformació de productes. Falten infraestructures en tots els sectors: indústries transformadores, instal·lacions de confecció del producte fresc (classificació, neteja, encaixat, càmeres frigorífiques,...), instal·lacions per cribar i triar el cereal, escorxadors polivalents, sales de desfer eco,... La majoria d'indústries elaboradores són artesanals i amb pocs recursos. A Eivissa la problemàtica s'accentua perquè no existeix un centre logístic tipus mercat d'abastos, amb cambres frigorífiques i d'altra infraestructura a l'abast dels productors ecològics.

D15 - Malgrat la garantia que ofereix el reglament CE 834/2007, l'escàs grau de professionalització que hi ha a Mallorca fa que la traçabilitat dels productes sigui baixa. A Menorca la majoria de productors que es dediquen a fer agricultura ecològica són professionals. La traçabilitat dels productes en el cas de la venda directa està més que garantida a Eivissa i Formentera, no així en el cas de productors que compren productes de tercers els reenvasen i venen a tendes.

D16 - La gestió de les finques mitjançant sistemes d'informatització és nul·la.

D17 - Escassa informació dels productes utilitzables a l'agricultura ecològica. Actualment, tot i la varietat de productes i tècniques existents la informació que té el productor sobre les matèries actives i productes comercials utilitzables a agricultura ecològica és escassa i confusa .

D18 - Les pràctiques de cultiu requereixen major grau de formació i temps d'adaptació que a l'agricultura no ecològica. Les pràctiques de cultiu ecològiques en general requereixen major informació, entrenament, temps i habilitats en el maneig de la finca que no pas les pràctiques convencionals. Això suposa un obstacle a la incorporació de nous agricultors i que no tots els agricultors ecològics se'n surtin en la seva tasca. A Menorca, com que es continua fent agricultura tradicional, el sistema de producció és més fàcil d'adaptar a la normativa ecològica. A Eivissa es confon la formació específica

en agricultura ecològica amb altra formació, jardineria o pròpia de la militància ecologista. No està enfocada en formar professionals de l'agricultura ecològica.

D19 - Dificultat per trobar professionals qualificats per la formació en les diferents àrees del sector. Hi ha una clara mancança de professionals qualificats que puguin assessorar a l'agricultor ecològic en vistes d'obtenir una producció de major qualitat. En alguns casos la formació que es presta no és suficientment pedagògica i en altres és una formació massa generalitzada, és a dir, que no es mostren tècniques de maneig adequades per la zona sinó “assessorament de llibre”.

D20 - Coneixement insuficient de varietats i races autòctones. Actualment són gairebé testimoniales els programes I+D en races i varietats autòctones per caracteritzar les varietats i donar-los una difusió important perquè els agricultors les puguin emprar.

D21 - Preus elevats dels productes ecològics. La majoria de productes ecològics són cars, això els fa difícilment consumibles d'una manera quotidiana, de fet la gent que es pot permetre consumir productes ecològics d'una manera quotidiana és gent amb un alt grau de conscienciació o alt poder adquisitiu, per això aquests productes s'han encasellat com a productes de luxe cosa que produeix un rebuig del consumidor potencial. En el cas de Menorca com que la major part del producte es ven directament pel productor, sense intermediaris, el producte ecològic resulta igual de preu o més barat que el convencional que es ven a les tendes i mercats. El producte a les Pitiüses pot ser igualment competitiu, més encara en el cas de Formentera, i no existeix tanta diferència de preu respecte al convencional que ve de fora.

D22 - L'increment de preu s'accentua amb el nivell de transformació. L'increment de preu dels productes transformats pot estar influenciat també per l'augment dels intermediaris. El preu superior dels productes agroalimentaris ecològics fa que elaboradors o restaurants no siguin competitius amb empreses convencionals del seu sector, ja que han de lluitar molt amb els preus. El problema s'aguditza pel volum de producte transformat que fa que els preus es mantinguin excessivament alts.

D23 – A Mallorca hi ha especulació d'alguns comercialitzadors. Com que la gent que compra productes ecològics a dia d'avui té un elevat poder adquisitiu o una alta

sensibilització, molts de comercialitzadors se n'aprofiten i incrementen considerablement els preus. La manca d'una estructura comercial directa fa que els preus també es disparen.

D24 - A Mallorca hi ha poques iniciatives de comercialització. Actualment els productors produeixen amb les perspectives del mercat existent, no es tenen en compte les necessitats del mercat potencial, no es cerquen nous consumidors sinó que deixen que el consumidor arribi a ells. A Menorca es va detectar la demanda creixent de producte ecològic i els darrers cinc anys s'ha treballat per la creació d'una cooperativa i ara ha sorgit la Cooperativa Agrària Ecològica de Menorca (constituïda per 15 de 50 operadors inscrits). A les Pitiüses l'oferta s'ha concentrat en la venda directa en finca, a banda de dues petites experiències en els mercats de Vila i Sant Antoni.

D25 - Hi ha una manca de planificació del mercat al que pugui anar dirigit el producte. No només s'ha de produir el que es pot en cada moment, sinó que s'ha de veure què vol el client.

D26 - Baix nombre d'establiments per la venda de productes ecològics. Hi ha pocs punts de venda i els que hi ha no es coneixen o són de difícil accés al consumidor real i potencial. En el cas d'Eivissa i Formentera sí que hi ha oferta accessible en el comerç minorista, però el producte és fonamentalment forani.

D27 – Poca presència de productes ecològics en els grans comerços, tot i que en els darrers mesos ha anat augmentant l'oferta. Un considerable percentatge de la producció ecològica es ven a través de tendes especialitzades, presentant per tant un nínxol de mercat molt reduït. La gran distribució mostra un escàs interès en aquests productes.

D28 – A Mallorca i les Pitiüses hi ha dependència del sector d'ajudes públiques. Tot i que hi ha una part dels productors que no sol·liciten ajudes (la majoria per manca d'informació), una part considerable depèn d'elles. Les ajudes són importants durant l'inici de la producció, però un cop establert el cultiu no hauria de ser així, ja que és la producció la que hauria de mantenir el cultiu. A Menorca no només no hi ha dependència sinó que l'administració compensa la gestió i manteniment del medi que

fan els productors ecològics amb una compensació econòmica mitjançant el Contracte Agrari (CARB).

D29 – A Mallorca i les Pitiüses el grau de professionalització al sector ecològic és baix. Això en certes ocasions ha pogut crear un rebuig d'aquest tipus d'agricultura pel fet de veure l'agricultura com una manera de veure la vida i no com un sistema productiu. S'hauria de desvincular als professionals dels inscrits que ho són per militància ja que en moltes ocasions tenen visions contraries i excessives interferències, fent que la percepció externa que es té del sector sigui sesgada. A Menorca la gran majoria del sector està constituït per professionals.

D30 - Confusió del terme agricultura ecològica amb altres. Igual que molts consumidors, hi ha operadors que creuen que el sistema de producció ecològic és sinònim de producció artesanal. A Menorca, gràcies al CARB, aquesta confusió de termes no existeix, la gent coneix molt bé l'agricultura ecològica.

D31 - Deficient articulació interna del sector. Al marge de les lloables iniciatives, es tracta d'un sector poc coordinat, la qual cosa afecta la concentració d'oferta i la creació de canals de comercialització. La manca d'unió redueix el poder negociador dels productors, dificulta l'aplicació de plans estratègics de marketing i el desenvolupament de programes de formació.

D32 - Atacs a l'agricultura convencional. En moltes ocasions per defensar la producció ecològica se tendeix a atacar la convencional, cosa que crea rebuig de la primera. En realitat el pagès no se sent contaminador, tot i que empri químics, hi ha una demanda de productes i ell produeix per proveir-la amb els mètodes que li han ensenyat o li han imposat des de les indústries subministradores d'insums, per tant el que cal és proporcionar molta informació als agricultors convencionals. A Menorca es va amb molta cura de no atacar el sector convencional.

AMENACES

- Hi ha una sèrie d'amenaces que són compartides amb l'agricultura convencional, i que s'esmenten a continuació: l'accés a la terra és complicat, hi ha un increment dels costos de producció per l'efecte de l'insularitat (a les Pitiüses i Menorca hi ha doble insularitat), hi ha dificultats per trobar mà d'obra que vulgui treballar al camp; el productor té dificultats per pagar sous equivalents a altres sectors, així els treballadors no veuen retribuïts els seus esforços i migra cap a altres sectors millor remunerats; la falta de relleu generacional produeix un envelliment de població agrícola; els drets, les rentes, els lloguers, règims d'arrendaments... fan que sigui difícil incrementar la superfície de cultiu, fet agreujat per la dificultat per aconseguir contractes de compromís de lloguer de terres a llarg termini que dificulta la producció agrària ecològica; A Mallorca, a diferència de les Pitiüses i Menorca, les grans superfícies ha duit a la desaparició de la majoria de petits comerços i amb ells els petits productors.

A1 - Els sistemes de producció tradicionals (agricultura familiar) desapareixen i s'implanten models més industrials que veuen més arriscat passar a fer agricultura ecològica ja que els riscos que corren són més grans. A Eivissa desapareixen del tot.

A2 - L'adquisició d'insums és complicada tant per la seva disponibilitat com pel seu preu: hi ha poca disponibilitat de fems, llavors, planters, els productes fitosanitaris aptes per agricultura ecològica són cars, l'aliment pel ramat, sobretot pinso, ha incrementat molt de preu. Això fa que els costos de producció de la majoria de productes a l'agricultura ecològica siguin més grans. El factor limitant en el cas d'Eivissa, per tenir major importància la producció hortofrutícola, és el cost de la mà d'obra.

A3 - Hi ha aspectes tècnics pendents de solucionar. Hi ha cultius que són difícils de fer a causa del control de vegetació espontània o de les plagues, sobretot és important destacar la mosca de l'olivera (*Bactrocera oleacea*), la mosca de la fruita (*Ceratitis capitata*) i el corc de les pomes i les peres (*Cydia pomonella* o *Carpocapsa pomonella*).

A4 - El sector és especialment vulnerable a una eventual situació de crisi o frau. Situacions d'aquest tipus que, tot i els esforços no són descartables, afectarien la confiança del consumidor, que és una de les seves fortaleces més importants. A

Menorca el sector ecològic surt beneficiat amb les crisis alimentàries, la situació contrària no s'ha detectat. A mesura que la venda directa creix en importància, augmenta també la garantia de control al conèixer el consumidor al productor dels seus aliments.

A5 - En el sector de la ramaderia els costos de producció són molt alts. La presència d'un escorxador ecològic dotat amb les instal·lacions necessàries per la transformació de la carn, una fàbrica de pinso, una envasadora de llet, i similars, s'abaratirien els costos de producció. A Menorca el que encareix molt els costos és la compra de pinso; no tenen més costos que els convencionals, tenen escorxador ecològic A les Pitiüses és molt difícil l'accés a pinso ecològic i no hi ha cap escorxador donat d'alta.

A6 - Les instal·lacions destinades a la transformació de productes animals no són adients, ja que són necessaris escorxadors ben equipats que permetin tractar qualsevol espècie animal i amb sales de desfer i transformació. A Menorca hi ha escorxador amb sala de desfer però no hi ha per elaborar.

A7 - Hi ha una manca de formació dels productors. Hi ha manca de cursos aplicats de producció, organització de cultius, programació de ventes, comercialització, etc., però el més important és que la formació ha de ser molt pràctica i enfocada a la formació de professionals.

A8 - Hi ha manca d'assessorament tècnic. No hi ha assessorament als productors ni per la realització de cultius ni sobre aplicació de la normativa.

A9 - En la formació reglada (FP i universitat) la producció ecològica no està suficientment representada. Es considera que la presència de la producció ecològica en la formació reglada, tant en l'àmbit de la FP com de la Universitat, és molt insuficient. Existeixen titulacions no estrictament agrònòmiques en les quals també seria positiva la inclusió de formació relacionada amb l'agricultura i la ramaderia ecològiques. A les Pitiüses no hi ha cap cicle formatiu específic d'agricultura).

A10 - Reduït desenvolupament de models apropiats d'investigació, experimentació i formació. Els models existents d'investigació, experimentació, formació i

assessorament, s'han desenvolupat orientats principalment a l'agricultura convencional . Els models específics que s'han desenvolupat, incorporant les peculiaritats pròpies del sector de l'agricultura i la ramaderia ecològica no han rebut suficient finançament i romanen infrautilitzats.

A11 - Nombrosos agricultors associen agricultura ecològica amb agricultura rudimentària, a tornar a l'agricultura dels orígens, i tot i que pot ser la filosofia si que suposa retornar a aquesta agricultura en referència a la fertilitat de la terra, rotació i diversitat de cultius i que no es depèn tant dels factors de producció externs, no ho és a nivell tècnic, ja que l'agricultura ecològica pot anar associada a les darreres tecnologies. A Menorca, pel tipus d'agricultura que es fa, no tenen aquesta visió, tot i que pensen que no tenen els instruments necessaris (ajudes, assessorament) i que la productivitat és menor.

A12 – A Mallorca part del creixement del sector ha estat més influït per la percepció d'ajudes que per les demandes del mercat. La presència d'ajudes ha duit com a conseqüència l'entrada en el sector d'alguns agents que tenen com a motivació més important la percepció d'ajudes i no s'han preocupat d'obtenir produccions de qualitat. L'evolució de la superfície dedicada a la producció ecològica mostra un gran creixement, que en part respon al que s'ha descrit anteriorment. És per aquesta raó que pot ser que tot i que el sector hagi crescut, no es trobi lo suficientment consolidat i orientat cap a les demandes de mercat. A Menorca i les Pitiüses el sector ha crescut per augment de la demanda del producte ecològic.

A13 - La producció integrada, com que redueix l'agressivitat de la convencional, aprofita els arguments de la sostenibilitat, tot i que els productes que s'utilitzen són convencionals.

A14 – Els sistemes convencionals tenen elevada capacitat productiva i suficient infraestructura a les explotacions, que els permet oferir els seus productes a preus molt baixos.

A15 – A Mallorca i les Pitiüses la presència del producte ecològic fresc que ve de fora és molt bona, comparable a la dels productes convencionals. A Menorca la majoria de vegades té millor presència el producte local que el de fora.

A16 - Els punts de venda fan comandes molt irregulars. La irregularitat a les comandes fa que la planificació de cultius sigui difícil de manera que de vegades sobra producte i d'altres en falta.

A17 - Actualment el sistema de consum es troba lligat a grans superfícies, on la presència de productes ecològics no és significativa, suficient ni continuada. Les grans superfícies es converteixen en els punts de referència dels consumidors, però la presència de productes ecològics a aquests punts de venda són molt escassos i a més són de difícil localització. A les Pitiüses la influència de les grans superfícies és molt inferior.

A18 – A les grans superfícies els productes ecològics es presenten com a productes exclusius de luxe , sense afavorir l'accés a tothom.

A19 – Impossibilitat dels petits productors locals per accedir a la gran distribució. El productor que té solucionada la seva comercialització no té interès per entrar-hi, però el que pensa en augmentar la seva producció ha de comptar amb els supermercats.

A20 - Importació de productes ecològics. Les tendes i els elaboradors encarreguen producte a fora perquè no troben tot el que necessiten o perquè consideren que el preu del producte que ve de fora de les illes és millor, això suposa una competència important amb el producte ecològic local i desincentiva la producció. Això es troba més accentuat en les grans superfícies, que suposen una competència important enfront el comerç local.

A21 - Els canals de comercialització són molt difícils. No hi ha una xarxa comercial de distribució i venda de productes ecològics locals, sinó que els productors realitzen venda directa.

A22 – A Mallorca hi ha manca de confiança dels distribuïdors amb la venda de productes ecològics. Els distribuïdors convencionals conclouen que el consumidor vol productes ecològics però econòmics i amb bon aspecte, per tant actualment no és

factible. A Eivissa els distribuïdors esperen a que hi hagi més disponibilitat de producte local.

A23 - Criteris de selecció dels consumidors juguen en contra de l'agricultura ecològica. Els criteris més importants dels consumidors a l'hora de triar un producte són el preu i l'aspecte. Aquests dos criteris juguen en contra dels productes ecològics ja que, tot i les millores produïdes en aquest aspecte i sempre segons la opinió de molts de consumidors, en aquests moments els productes ecològics, sobretot els locals, en moltes ocasions no tenen un aspecte que faci que el producte sigui desitjable. Tot i això, en alguns casos, com a Eivissa i Formentera, l'aspecte exterior és sinònim de producció local, cosa que és un valor afegit a les Pitiüses.

A24 – Díficil capacitat de comprensió o acceptació del consumidor de l'elevat diferencial de preus respecte els productes convencionals. Tot i que la majoria de consumidors pregon triar els productes segons el criteri qualitat-preu, a l'hora de comprar és amb el preu amb el que es fixen. A Menorca i les Pitiüses el producte s'adquireix per venda directa, així que no hi ha problemes de preu sinó de trobar producte.

A25 - El consumidor ha perdut l'estacionalitat del producte. Amb l'arribada de productes de totes les parts del món el consumidor ha perdut la referència de l'època en la qual es pot trobar cada un dels productes frescs.

A26 - Excessiva vinculació d'aquest tipus de productes a un determinat segment de consumidors. L'apreciació dels productes ecològics no està suficientment diversificada a la societat, sinó que es concentra en un determinat segment de consumidors. Els segments serien els consumidors conscienciats i els residents nord-europeus.

A27 - Confusió en l'ús de vocables afins. La utilització de termes com: "artesanal", "de tota la vida", "sa", "lliure de residus", "natural", etc. creen confusió al consumidor. Seria convenient regularitzar l'ús d'aquest tipus de vocables.

A28 - Pèrdua dels coneixements tradicionals per manca de transmissió oral entre pares i fills i que està altament relacionada amb el coneixement del territori més proper. Molts

dels coneixements tradicionals utilitzables en la producció ecològica poden desaparèixer si no es posa interès en el seu rescat, preservació i utilització.

A29 - La demanda de productes ecològics es troba poc desenvolupada. El mercat intern és molt reduït, en part a causa del desconeixement per part del consumidor i en part per la falta de campanyes específiques de promoció que recolzin aquest tipus de productes.

A30 - Desconeixement gran dels productes ecològics dels consumidors. En general els productes ecològics es coneixen poc, només es coneixen a determinats sectors de la població més conscienciats amb temes de medi ambient.

A31 – Desconfiança d'un sector de la població en la certificació d'agricultura ecològica. Aquesta desconfiança en el sistema de producció ecològic és una conseqüència de la desconfiança que tenen alguns consumidors en els productes certificats en general.

A32 - Discriminació d'àrees geogràfiques per part de la legislació. La legislació té una sèrie d'exigències que no contemplen en absolut les condicions del mediterrani, com per limitar l'ús de fens en qualitat i quantitat perquè a zones del nord d'Europa els són suficients. O la limitació en l'ús d'aigües depurades per a reg, cosa important a l'àrea mediterrània pels problemes de sequera.

A33 - La legislació marca una sèrie de requeriments, imprescindibles per assegurar la traçabilitat del producte, però que fan incrementar les despeses de producció: contraetiqueta de l'organisme regulador i envasat del producte si s'ha de vendre a tendes convencionals.

A34 - Legislació laxa respecte organismes transgènics. La legislació permet que els productes ecològics puguin tenir un 0,9% de contaminació accidental d'OMG.

A35 - A Balears, al contrari que a la resta de l'estat, només es permet inscriure una finca si es fa en la totalitat de la seva extensió, és a dir, que no es poden inscriure cultius determinats d'una finca i, per tant, es limita enormement la quantitat de productors convencionals que provarien aquest sistema de producció. Per Menorca això no és una amenaça ja que tenir una finca mixta la traçabilitat està compromesa.

A36 - Manca de normativa per productors artesans. Les normatives de sanitat són difícils d'assumir pels petits productors que volen elaborar o transformar productes a les pròpies finques per l'escassa capacitat d'inversió que tenen i perquè no existeix una normativa per productors artesans, com passa a altres països.

A37 - La legislació actual dificulta excessivament l'establiment d'indústries transformadores dins les explotacions. En el cas d'activitats relacionades amb l'agricultura (transformació, porgat de blat,...) aquestes s'han de realitzar sobre sòl industrial, però han de competir per l'ús del sòl amb empreses que tenen uns marges de beneficis molt alts (construcció i turisme).

A38 - A Mallorca la crisi econòmica actual i l'increment de preus dels productes alimentaris dificulten encara més la compra de productes ecològics, ja que fa que els preus d'aquests siguin més alts encara. A Menorca i les Pitiüses no ha passat perquè tota la venda es fa per venda directa i els preus dels aliments eco són iguals o més baixos que la resta.

FORTALESES

F1 - El sistema de producció ecològica és beneficiós pel medi ambient, ja que incrementa la fertilitat i la qualitat del sòl, evita la contaminació, etc. A més, la producció ecològica és una eina per combatre el canvi climàtic: cobertures vegetals permanents com a embornals ambientals de diòxid de carboni.

F2 - El sistema de producció ecològica és beneficiós per la salut del productor, ja que fa feina en bones condicions, evitant riscos laborals per manipulació de fitosanitaris.

F3 - El sistema de producció ecològica és beneficiós per la salut del consumidor, ja que l'aval garanteix residu zero, el contingut en nutrients és superior als del productes convencionals estàndard, com que es recomana i és generalitzat l'ús de varietats i races autòctones, la qualitat organolèptica dels productes ecològics és superior a la dels convencionals.

F4 - L'agricultura ecològica contribueix a la conservació del paisatge de les illes.

F5 - Menor dependència econòmica de l'exterior. L'aprofitament de recursos propis fa que l'agricultor redueixi les entrades i evita la dependència de proveïdors.

F6 - No hi ha dificultats tècniques insalvables. Cada cop són més les eines disponibles per l'agricultura ecològica i, per tant, cada cop hi ha menys limitacions tècniques.

F7 - La producció agrària ecològica diversifica cultius. La diversificació de cultius fa que l'explotació no depengui econòmicament d'un sol cultiu.

F8 - Oferta variada de productes per lluitar contra plagues i malalties. Hi ha diversitat de productes permesos per lluitar contra les plagues i malalties.

F9 - Representació del sector per part d'associacions de productors. És important que el sector tengui un organisme que el representi i que serveixi, entre d'altres coses, d'interlocutor vàlid amb l'Administració per la planificació i el desenvolupament de normes i polítiques sobre Agricultura Ecològica. Ara bé, l'organisme que hi ha a

Mallorca encara no té prou força al sector, ja que és molt nou i molts productors encara no el coneixen o el confonen amb el CBPAE. I a Eivissa i Formentera la situació és pitjor, ja que l'Associació no recull específicament a productors professionals.

F10 - Les races i varietats autòctones es troben més adaptades al medi on viuen, per això són especialment adequades per ser emprades a l'agricultura ecològica.

F11 - La producció ecològica és un segell diferenciador. Suposa obrir un front nou de competitivitat dels pagesos (nova activitat econòmica), per tant suposa més diversificació de mercat. El producte ecològic és un producte diferenciat.

F12 – Facilitat per la venda directa de productes . El productor estableix un vincle amb el consumidor, al qual ofereix major confiança veure d'on procedeix el producte que posteriorment ha de consumir.

F13 - Hi ha restaurants i cafeteries (canal HORECA) que empen producte ecològic, cosa que suposa una demanda de producte ecològic.

F14 - El sector disposa d'un sistema de control fiable i d'acceptació general. El fet de contar amb un sistema de control fiable atorga confiança als consumidors per aquests productes.

F15 - Els sistemes agraris de producció ecològica són molt més estables que els convencionals, ja que s'ha arribat un equilibri que li permet ser més estables enfront variacions del sistema.

F16 - Els producte ecològic és un producte segur i per tant el sector no pateix crisis alimentàries, tot el contrari, les crisis alimentàries reforcen la confiança que té el consumidor en el producte ecològic

F17 - A Menorca el productor ecològic té un gran reconeixement social, no només per part del consumidor sinó també de l'administració, doncs s'han mostrat com a mantenidors del paisatge.

F18 - L'agricultura ecològica potencia la biodiversitat i la protecció de la cultura local: costums i usos del camp, varietats locals i races autòctones, tradició oficis artesans associats al camp.

F19 - Els productors que fan agricultura ecològica se senten molt satisfets professionalment.

F20 - L'agricultura ecològica ofereix una bona qualitat de vida i una estabilitat econòmica del productor ja que en el sistema actual no hi ha una dependència d'intermediaris ni fortes fluctuacions de preu.

F21 - Les bases del sistema de producció agrària ecològica coincideixen amb les noves línies de política agrària europea, per tant aquest sistema de producció tindrà major facilitat per accedir a finançament per al desenvolupament rural local.

OPORTUNITATS

O1 - Les tècniques intensives de producció ecològica permetran reduir l'estat estacionari d'aquestes produccions. La utilització de tècniques intensives com el cultiu sota abric, permetran disposar de produccions ecològiques en èpoques d'oferta reduïda i alts preus de mercat.

O2 - Potencial de desenvolupament del mercat de l'illa. Tot i que el mercat de l'illa és encara reduït, el seu previsible desenvolupament futur pot interpretar-se com una oportunitat important de negoci pels productors ecològics, que ha de ser aprofitada adaptant l'oferta a les demandes dels consumidors.

O3 - Hi ha un mercat potencial específic molt gran: turistes, residents nord-europeus, menjadors d'hospitals, escoles i residències,, etc. La demanda pot incrementar-se amb l'arribada de l'època estival pel gran nombre de visitants que reben les Illes.

O4 - Manca de mercat finalista ecològic. A l'agricultura convencional de l'illa la producció no és rentable pel mercat finalista que suposa, però a l'agricultura ecològica encara no hi ha excedents i només entra el producte que es demana. Per tant la producció de l'illa ha d'augmentar i cobrir el mercat abans que entrin excedents.

O5 - L'administració fa campanyes de consum de producte local. El consum de producte local arrossega el consum de producte ecològic local, per tant les campanyes de promoció de producte local són positives pel sector. El consumidor de les Pitiüses encara reconeix i aprecia el producte local i el discrimina positivament enfront del forani.

O6 - Cada cop hi ha més cuiners interessants en el consum de productes ecològics i productes de temporada. L'increment de la demanda que suposaria la utilització de productes ecològics a restaurants seria una oportunitat important per l'expansió del sector.

O7 - Les organitzacions de consumidors, cooperatives de consum i associacions poden intervenir activament en el creixement del consum ecològic a l'illa. L'experiència

acumulada en la gestió de compres de productes, demanda dels consumidors, proveïdors, etc. podria ser utilitzat per agents i institucions per fomentar la comercialització de productes ecològics.

O8 - Possibilitat d'ampliar l'oferta de productes ecològics de tercera, quarta i cinquena gamma. Cada cop més, les famílies compren més productes elaborats, per la qual cosa l'ampliació de la gamma d'aquest tipus de productes pot suposar una important oportunitat de creixement del consum.

O9 - El nivell de vida occidental fa que el consumidor es pugui preocupar per la qualitat dels productes que consumeix. La societat en la qual vivim té les necessitats bàsiques cobertes i existeix una preocupació important per la qualitat de vida, això duu a un interès creixent pels productes ecològics.

O10 - El consumidor actual de productes ecològics està molt ben definit i convençut i no compra mirant el preu.

O11 - La realitat del canvi climàtic ha conscienciat a un sector de la població més sensible amb temes ambientals, cosa que afavoreix el consum de productes ecològics.

O12 - Hi ha molta gent satisfeta amb els productes ecològics i ho manifesta. El consumidor percep que els aliments ecològics no són forçats i tenen més propietats organolèptiques, nutricionals i de salut que la resta de productes.

O13 - Demanda social d'una major seguretat alimentària, influïda per una sèrie d'escàndols sanitaris amb diferents productes convencionals, sobretot càrnics. Els consumidors esperen que els agricultors i ramaders, les empreses alimentàries i els comerços d'alimentació observin les normes de qualitat més rigoroses. Tot això pot millorar la valoració de les produccions ecològiques.

O14 - Augment de la demanda de productes ecològics. Cada vegada hi ha més demanda de productes ecològics, frescs i elaborats.

O15 - Augment de la demanda de productes ecològics als països europeus, i l'elevat nombre de visitants d'aquests països que reben les illes. A l'actualitat s'està registrant un augment de la demanda de productes ecològics als països europeus, cosa que obre noves oportunitats al sector ecològic de l'illa com a proveïdor d'aquests mercats.

O16 - Hi ha una subvenció per la producció ecològica, que es pot sol·licitar en complementació amb altres ajudes destinades a l'agricultura. A les Pitiüses, els consells insulars complementen aquestes ajudes amb altres per a insums. A Menorca el CARB reconeix i remunera totes les mesures agroambientals i les externalitats pròpies de l'agricultura, això ha propiciat la incorporació de nous productors en el sistema de producció agrària ecològica.

O17 - La legislació protegeix els productes alimentaris ecològics, ja que els termes que els designen ara estan protegits. Conflictes que existien en el passat, com la polèmica utilització del terme "bio" a iogurts no procedents d'agricultura ecològica, s'han tancat gràcies a l'emparament de la legislació.

O18 - La població de les Balears a l'època estival augmenta considerablement, cosa que fa augmentar igualment la demanda de productes ecològics, ben al contrari de la situació a la Península.

O19 - La producció agrària ecològica és una oportunitat per tal d'evitar la desaparició de l'activitat agrària a les Illes. La legislació europea, cada vegada més restrictiva en l'ús de fitosanitaris i les noves exigències dels consumidors, fan que l'agricultura i la ramaderia ecològiques possibiliten la pervivència de l'activitat agrària a les Illes.

Matriu DAFO

FORTALESES	
F1	El sistema de producció ecològica és beneficiós pel medi ambient.
F2	El sistema de producció ecològica és beneficiós per la salut del productor.
F3	El sistema de producció ecològica és beneficiós per la salut del consumidor.
F4	L'agricultura ecològica contribueix a la conservació del paisatge de l'illa.
F5	Menor dependència econòmica de l'exterior.
F6	No hi ha dificultats tècniques insalvables.
F7	La producció agrària ecològica diversifica cultius.
F8	Oferta variada de productes per lluitar contra plagues i malalties.
F9	Bona representació del sector per part de les associacions de productors.
F10	Les races i varietats autòctones es troben més adaptades al medi on viuen.
F11	La producció ecològica és un segell diferenciador.
F12	Facilitat per la venda directa de productes .
F13	Hi ha restaurants que empen producte ecològic.
F14	El sector disposa d'un sistema de control fiable i d'acceptació general.
F15	Els sistemes agraris de producció ecològica són molt més estables que els convencionals.
F16	El producte ecològic és segur, no pateix de les crisis alimentàries.
F17	A Menorca el productor ecològic té un gran reconeixement social.
F18	L'agricultura ecològica potencia la biodiversitat i la protecció de la cultura local.
F19	Els productors que fan agricultura ecològica se senten molt satisfets professionalment.
F20	L'agricultura ecològica ofereix una bona qualitat de vida i una estabilitat econòmica del productor.
F21	Les bases de l'agricultura ecològica coincideixen amb les noves línies de política agrària europea.

DEBILITATS	
D1	Limitació d'insums que condicionen la producció (variacions en funció de l'illa).
D2	Els insums utilitzats a l'agricultura ecològica són més cars que els convencionals (variacions en funció de l'illa)
D3	El sector està constituït per petits productors.
D4	Escassa producció de productes hortofrutícoles ecològics.
D5	Presència testimonial de cultius protegits.
D6	Els productes frescs ecològics que es produeixen són molt heterogenis (variacions en funció de l'illa).
D7	La diversitat de productes és reduïda.
D8	Hi ha una mancança d'organització dels cultius.
D9	Lenta capacitat de creixement del sistema de producció ecològic (variacions en funció de l'illa).
D10	A Mallorca una part de la producció ecològica, principalment cereal, no se situa a les zones més adients pel seu cultiu, reduint-se així les produccions.
D11	Les races i varietats autòctones no són tan prolífiques com les races destinades a producció convencionalment.
D12	Escassa oferta de productes elaborats.
D13	Presència de poques empreses elaboradores de productes ecològics.
D14	Manca d'infraestructures adequades per l'elaboració i transformació de productes.
D15	Malgrat la garantia que ofereix el reglament 834/2007, l'escassa professionalització fa que la traçabilitat dels productes sigui baixa.
D16	La gestió de les finques mitjançant sistemes d'informatització és nul·la.
D17	Escassa informació dels productes utilitzables a l'agricultura ecològica.
D18	Les pràctiques de cultiu requereixen major grau de formació i temps d'adaptació que a l'agricultura no ecològica.
D19	Dificultat per trobar professionals qualificats per la formació en les diferents àrees del sector.
D20	Coneixement insuficient de varietats i races autòctones.
D21	Preus elevats dels productes ecològics.
D22	L'increment de preu s'accentua amb el nivell de transformació.
D23	Especulació d'alguns comercialitzadors.
D24	Poques iniciatives de comercialització.
D25	Hi ha una manca de planificació del mercat al que pugui anar dirigit el producte.
D26	Baix nombre d'establiments per la venda de productes ecològics.
D27	Poca presència de productes ecològics en els grans comerços.
D28	Dependència del sector d'ajudes públiques.
D29	El grau de professionalització al sector ecològic és baix (variacions segons l'illa).
D30	Confusió del terme agricultura ecològica amb altres.
D31	Deficient articulació interna del sector.
D32	Atacs a l'agricultura convencional.

OPORTUNITATS	
O1	Les tècniques intensives de producció ecològica permetran reduir l'estat estacionari de les produccions.
O2	Potencial de desenvolupament del mercat de l'illa.
O3	Hi ha un mercat potencial molt gran: turistes, residents nord-europeus, menjadors d'hospitals, escoles i residències, etc.
O4	Manca de mercat finalista ecològic.
O5	L'administració fa campanyes de consum de producte local.
O6	Cada cop hi ha més cuiners interessants en el consum de productes ecològics i de temporada.
O7	Les organitzacions de consumidors, cooperatives i associacions poden intervenir activament en el creixement del consum ecològic a l'illa.
O8	Possibilitat d'ampliar l'oferta de productes ecològics de tercera, quarta i cinquena gamma.
O9	El nivell de vida occidental fa que el consumidor es pugui preocupar per la qualitat dels productes que consumeix.
O10	El consumidor actual de productes ecològics està molt ben definit i convençut i no compra mirant el preu.
O11	La realitat del canvi climàtic ha conscienciat a un sector de població més sensible amb temes ambientals.
O12	Hi ha molta gent satisfeta amb els productes ecològics i ho manifesta.
O13	Demanda social d'una major seguretat alimentària, influïda per una sèrie d'escàndols sanitaris amb diferents productes convencionals
O14	Augment de la demanda de productes ecològics.
O15	Augment de la demanda de productes ecològics als països europeus.
O16	Hi ha una subvenció per la producció ecològica, que es pot sol·licitar en complementació amb altres ajudes destinades a l'agricultura.
O17	La legislació protegeix els productes alimentaris ecològics protegint els termes que els designen.
O18	La població de les Illes Balears a l'època estival augmenta considerablement.
O19	La producció agrària ecològica és una oportunitat per tal d'evitar la desaparició de l'activitat agrària a les Illes Balears.

AMENACES	
A1	Desaparició dels sistemes de producció tradicionals (agricultura familiar)
A2	L'adquisició d'insums és complicada tant per la seva disponibilitat com pel seu preu.
A3	Hi ha aspectes tècnics pendents de solucionar.
A4	El sector és especialment vulnerable a una eventual situació de crisi o frau.
A5	En el sector de la ramaderia els costos de producció són molt alts.
A6	Les instal·lacions destinades a la transformació de productes animals no són adients.
A7	Hi ha una manca de formació dels productors.
A8	Hi ha manca d'assessorament tècnic.
A9	En la formació reglada (FP i universitat) la producció ecològica no està suficientment representada.
A10	Reduït desenvolupament de models apropiats d'investigació, experimentació i formació.
A11	Nombrosos agricultors associen agricultura ecològica amb agricultura rudimentària.
A12	Part del creixement del sector ha estat més influït per la percepció d'ajudes que per demandes del mercat (diferències segons l'illa).
A13	La producció integrada aprofita els arguments de la sostenibilitat.
A14	Els sistemes convencionals tenen elevada capacitat productiva que els permet oferir els seus productes a preus molt baixos.
A15	La presència del producte ecològic que ve de fora és molt bona, comparable a la dels productes convencionals (variacions segons l'illa).
A16	Comandes irregulars dels punts de venda.
A17	Actualment el sistema de consum es troba lligat a grans superfícies, on la presència de productes ecològics no és significativa, suficient ni continuada.
A18	A les grans superfícies els productes ecològics es presenten com a productes de luxe.
A19	Impossibilitat dels petits productors locals per accedir a la gran distribució.
A20	Importació de productes ecològics que crea competència i desincentiva la producció local.
A21	Manca d'una xarxa comercial de distribució i venda de productes ecològics locals
A22	Manca de confiança dels distribuïdors amb la venda de productes ecològics.
A23	Criteris de selecció dels consumidors juguen en contra de l'agricultura ecològica local (variacions segons illa).
A24	Difícil acceptació del consumidor del diferencial de preus respecte els productes convencionals.
A25	El consumidor ha perdut l'estacionalitat del producte.
A26	Excessiva vinculació dels productes ecològics a un determinat segment de consumidors.
A27	Confusió en l'ús de vocables afins.
A28	Pèrdua dels coneixements tradicionals.
A29	Manca de productes ecològics poc desenvolupada.
A30	Desconeixement gran dels consumidors sobre els productes ecològics.
A31	Desconfiança d'un sector de la població en els sistemes de certificació.
A32	Discriminació d'àrees geogràfiques per part de la legislació.
A33	Els requeriments imprescindibles per assegurar la traçabilitat an incrementant les despeses de producció.
A34	Legislació laxa respecte organismes transgènics.
A35	Legislació autonòmica només permet inscriure una finca si es fa en la totalitat de la seva extensió.
A36	Manca de normativa per productors artesans.
A37	La legislació actual dificulta l'establiment d'indústries transformadores dins les explotacions.
A38	La crisi econòmica actual i l'increment de preus dels productes alimentaris dificulten encara més la compra de productes ecològics (diferències segons l'illa).

**Línies Directrius per al
futur Pla d'Impuls del
Sector Agroalimentari
Ecològic de les
Illes Balears**

1. Foment de la producció

- És important el recolzament de la producció ecològica des de totes les administracions: desenvolupament d'agricultura i ramaderia ecològiques a les finques públiques, parcs naturals i jardins, prohibició de l'ús de productes químics pel control de la vegetació arvense a voreres de carreteres i camins rurals i declarar la comunitat autònoma lliure de transgènics. Mallorca, Eivissa i Formentera.
- Ordenar i millorar la disponibilitat de medis de producció específics per l'agricultura i la ramaderia ecològiques, per exemple fomentant les compres agrupades d'insums ecològics : plantes de viver, llavors, productes utilitzats per control de plagues i malalties vegetals, aliments per ramaderia ecològica i fems.
- Estructurar el sector: foment de la creació de serveis comuns a les agroindústries del sector de la producció ecològica, foment de l'associacionisme per la compra d'insums o maquinària compartida, incentivar la col·laboració (implantació i manteniment de cooperatives o agrupacions de productors). Mallorca, Eivissa i Formentera.
- Adaptació de les produccions a les demandes del mercat: treballar en la qualitat del producte fresc, assegurar una gamma de productes àmplia i diversificada i una continuïtat en el servei de la mateixa, increment de la producció d'hortalissa i fruita. En el cas de Menorca només és precís l'increment de la producció. Mallorca, Eivissa i Formentera.
- Potenciar la professionalització del sector. És important que els operadors d'agricultura ecològica puguin viure de l'activitat que realitzen, per això cal que adoptin els mètodes, eines i coneixements adients per aconseguir-ho. Mallorca, Eivissa i Formentera.
- Recolzar la modernització tecnològica dels sistemes de producció. L'aplicació de tecnologia a les finques d'agricultura ecològica permetrà facilitar la feina als productors i incrementar les produccions.

- Reduir les despeses burocràtiques (inscripcions i renovacions) i augmentar els beneficis fiscals sobre la producció agrària ecològica pels beneficis que suposa aquest tipus d'agricultura pel medi ambient.

- Actualitzar la regulació del control de les produccions ecològiques a Balears. En el cas de les Pitiüses i de Menorca és encara més important ja que no disposen de seus permanents del CBPAE.

- Creació d'una guia que contengui informació sobre el patrimoni natural i els seus usos agraris potencials dels diferents municipis de les illes, que permetrà conservar aquests coneixements i la seva utilització per explotacions agrícoles o altres finalitats com turisme rural o educació ambiental.

- Incentivar la cessió d'ús o ampliar terminis de lloguer de finques mitjançant avantatges fiscals, perquè així augmenti l'oferta de finques accessibles a productors que vulguin conrear-les. A totes les illes, però especialment a Menorca.

- Incentivar la incorporació de joves agricultors al camp i el manteniment de la família al camp. És important incentivar la permanència de la dona al camp, ja que molts cops el fet de que l'agricultor es quedi sol al camp provoca el seu abandonament.

- Reconeixement de l'administració de la labor de conservació del territori que es fa des del sector agroecològic.

- Establir alguna base de dades, o banc de terres, de les finques i parcel·les on s'abandoni la producció i estiguin disponibles per al seu arrendament en condicions especialment favorables.

2. Foment de l'elaboració i la transformació

La presència de productes elaborats i transformats és molt important, ja que dóna valor afegit al producte i són molt apreciats pels consumidors. A més, l'elaboració permet que productes que no serien aptes pel seu comerç en fresc es puguin derivar a la realització de productes elaborats.

- Foment de la creació d'indústries que es dediquin a l'elaboració i transformació de productes ecològics: adaptació i modernització o adequació d'instal·lacions existents i implantació de sistemes de qualitat industrial a empreses agroalimentàries ecològiques.
- Donar suport a les inversions dirigides a l'elaboració de productes de qualitat: nous productes i nous processos i tecnologies, especialització en segments de mercat per reduir la rivalitat entre competidors.
- Promoure el desenvolupament de normatives sobre elaboració i transformació artesanal de productes ecològics.
- Promoure l'obertura o adequació de les indústries amb línies per a la transformació de productes ecològics.

3. Promoure la divulgació de l'agricultura ecològica i foment del consum

- Divulgació d'informació de la producció agrària ecològica local i dels punts de venda als consumidors.

- Divulgació d'informació de la producció agrària ecològica als futurs consumidors: informació de productes ecològics a les escoles, realització de tallers infantils itinerants pels diferents municipis de l'illa.

- Potenciar el contacte del consumidor amb els productes ecològics: potenciar la presència de productes ecològics a les fires més conegudes de l'illa, en el cas d'Eivissa i Formentera cal esmentar les d'artesania, potenciar la presència de parades amb productes ecològics a mercats convencionals fixos, establiment d'una fira de referència d'agricultura ecològica a les Illes Balears convidant operadors nacionals i internacionals, creació d'un mercat fix o un setmanal exclusius de productes ecològics a Palma.

- Treballar en l'ajust del preu dels productes ecològics: presència de llotges de cadascun dels sectors que regulin els preus. Mallorca, Eivissa i Formentera.

- Establir campanyes anuals en premsa i mitjans de comunicació locals per tal de difondre l'agricultura ecològica i els seus beneficis.

4. Foment de la comercialització

- Fomentar la presència d'infraestructures necessàries per millorar la comercialització dels productes (escorxadors ben equipats, línies de confecció i cambres d'emmagatzematge, etc.).
- Fomentar la venda directa: foment dels serveis a domicili de productes ecològics, creació i manteniment de xarxes de dinamització de consum responsable, creació d'associacions i organitzacions de consumidors de productes ecològics, creació d'una pàgina web de promoció d'empreses o productes locals on es presenti un llistat de punts de venda i es mostrin ofertes de les empreses. Creació d'un servei d'informació telefònica sobre els punts de distribució de productes ecològics més propers als consumidors.
- Potenciar la creació d'una bona xarxa comercial de productes ecològics locals: concentració de l'oferta en productes ecològics mitjançant el foment de l'associacionisme per la comercialització en comú.
- Potenciar la presència de productes ecològics a llocs habituals de compra dels consumidors: increment dels punts de venda, recolzar i facilitar les relacions entre distribuïdors minoristes i productors o elaboradors de productes ecològics, promoure la venda de productes ecològics a grans superfícies.
- Incentivar la presència de productes ecològics a centres públics: incentivar el consum de productes locals a hospitals, residències i escoles.
- Incentivar el sector de la restauració i l'hoteleria a fer servir productes locals ecològics.
- Fomentar el comerç telemàtic: creació de pàgines web per a la comercialització de productes ecològics i de la xarxa de distribució que va lligada a aquest tipus de comerç.

5. Facilitar l'ús de noves tecnologies de la informació i la comunicació

- Implementar sistemes informàtics per la gestió de finques: incorporació de noves tecnologies als sistemes de gestió de les finques que facilitin el control i el funcionament de les explotacions.

- Implantar sistemes de traçabilitat o equivalents per la producció ecològica mitjançant tecnologies informàtiques. Implantació de llibres d'explotació informàtics i fulles de càlcul per al seguiment dels costos de cultiu ajuda a millorar i facilitar la gestió de la finca.

- Aplicar sistemes de gestió de qualitat mediambiental i riscos laborals.

- Implantar sistemes de comerç electrònic, estimulant l'accés a mercats majoristes de matèries primeres i la venda de productes elaborats als consumidors.

- Informatització i simplificació dels tràmits administratius. És important simplificar els tràmits administratius que han de dur a terme els productors doncs en molts casos els productors han de dedicar moltes hores per resoldre'ls. A més, la possibilitat de realitzar els tràmits administratius per via informàtica facilita la feina dels productors i a més evita continus desplaçaments.

6. Potenciar la formació en el sector de l'agricultura ecològica

- Fomentar la contractació de tècnics que actuïn a través de les associacions de productors de les illes.
- Oferir serveis d'assessorament tècnic des de les administracions.
- Incentivar la creació d'una pàgina web per cadascuna de les associacions de productors de les illes a través de les quals es pugui proporcionar assessorament.
- Divulgar informació als productors convencionals per tal de que coneguin d'una manera més precisa el sistema de producció agrària ecològica.
- Crear cursos específics per la reconversió al sector de l'agricultura ecològica. En general quan un productor convencional vol fer el pas a ecològic aquest visita el Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica on és informat de l'existència d'un reglament al qual s'ha d'ajustar, però a part d'això és important l'existència de cursos que puguin guiar millor l'agricultor en el pas que vol realitzar.
- Crear programes formatius específics d'actualització de coneixements. L'actualització de coneixements és bàsica en tots els àmbits ja que l'aparició de noves tècniques de maneig i control de les explotacions fan que siguin bàsiques les actualitzacions de coneixements.
- Recolzar publicacions periòdiques especialitzades en agricultura ecològica. L'existència de publicacions periòdiques dedicades a l'agricultura ecològica és molt limitada. També cal recolzar la presència de seccions específiques d'agricultura ecològica dins publicacions agrícoles generals, com per exemple el butlletí de Sanitat Vegetal que publica la Conselleria d'Agricultura i Pesca de les Illes Balears.
- Promoure l'accés a revistes i altres fonts d'informació. L'accés que tenen els productors a revistes i fonts d'informació és baix. Aquest es pot promoure creant un lloc

de consulta de les diferents publicacions, per exemple a les seus de les associacions de productors. Es pot promoure que les associacions disposin de biblioteques actualitzades amb les publicacions més importants que es realitzin en l'àmbit d'agricultura ecològica.

- Facilitar l'establiment de recorreguts curriculars i professionals adequats a les necessitats de la producció ecològica. A part d'això és important la creació de cicles formatius específics en agricultura en les illes on no existeixen (Eivissa i Formentera).

- Facilitar les pràctiques dels alumnes dels cicles formatius i formació no reglada en finques i empreses de producció ecològica.

- Facilitar l'establiment de cursos superiors de formació de tècnics en producció ecològica.

- Creació de línies de formació i ocupació específica del sector agroecològic. La creació de tallers ocupacionals específics del sector no només augmenta els coneixements de les persones que es dediquen o es volen dedicar al sector sinó que també propicien l'augment de la mà d'obra.

- Incentivar l'assistència a actuacions formatives. Perquè es puguin rebre les ajudes destinades al sector agroecològic els productors han de realitzar un nombre determinat d'hores de formació. Per propiciar l'augment de coneixements, a part es pot compensar la realització de més hores de formació que les obligatòries amb diferents incentius.

- Formació en l'àmbit econòmic dels productors. Al cap i a la fi els productors són empresaris agraris i com a tals han de rebre la necessària formació específica, especialment en allò referit a estructura de costos, estratègia comercial i màrqueting.

7. Potenciar la I+D+I específica en el sector de l'agricultura ecològica

- Incentivar la recopilació i publicació de les investigacions que es realitzen sobre producció ecològica.
- Facilitar l'establiment d'una xarxa de finques de demostració per la formació i la transferència de tecnologia en agricultura ecològica.
- Promoure la creació d'una àrea d'investigació d'agricultura ecològica.
- Promoure l'agricultura ecològica en la investigació.
- Potenciar la investigació a l'àrea de races i varietats locals.
- Implicar el sector educatiu en la investigació en varietats locals.
- Promoure la creació d'una guia que contingui informació sobre el patrimoni natural i els seus usos agraris potencials dels diferents municipis que permeti la preservació d'aquests coneixements i la seva utilització per explotacions agràries o altres.
- Potenciar aquelles línies d'investigació i experimentació que siguin compatibles entre l'agricultura ecològica i la convencional. La gran majoria dels problemes que existeixen en les explotacions agràries són comuns als sistemes convencionals i ecològics, per tant si es cerca una solució que pugui ser adaptada pels dos sistemes de producció es resol el problema general i les despeses d'investigació es divideixen per la meitat, ja que no s'ha de cercar una solució alternativa per un o altre sistema de producció.

Conclusions

Fa quinze anys es catalogava l'agricultura ecològica com un mercat restringit però amb un gran potencial. Durant aquest període de temps la superfície destinada a la producció ecològica s'ha multiplicat i el consum s'ha incrementat, però encara parlem de mercats molt limitats amb un potencial extraordinari. Com que a nivell comercial es tracta d'un sistema productiu més que d'un producte concret, la sensibilització dels consumidors i l'escassa oferta del mercats locals condueixen a un cercle viciós causat per una oferta dèbil enfrontada a una demanda dispersa i també dèbil.

La demanda està composta per un segment de consumidors que han pres consciència, altre segment de residents nord-europeus, i el segment de població que prioritza el producte autòcton. Aquests segments són més o menys importants en funció del percentatge de consumidors que agrupen respecte a la població total de cada illa. La generalització del consum es preveu difícil pel desconeixement global d'allò que són els productes ecològics.

L'augment de la població estival si que incrementa significativament el consum de productes ecològics, supeditat això també al tipus de visitant que arriba a cada illa.

Per la població l'oferta i els preus són els dos inconvenients principals per a l'adquisició de productes ecològics. Les principals raons dels elevats preus dels productes d'agricultura ecològica són les majors despeses de producció per l'agricultor i les imputables als canals de distribució i venda. L'oferta limitada obliga al maneig de volums reduïts encarint considerablement el preu unitari. La doble insularitat donada a les Pitiüses i Menorca, fa que en molts casos el preu dels productes sigui superior.

Les causes de l'oferta limitada, tant de producte fresc com d'elaborat, són diverses i depenent de l'illa tenen més pes específic unes o d'altres: pocs operadors, poca producció (poc hectàrees cultivades i rendiments baixos en alguns casos, sistemes de producció poc tecnificats), difícil accés a insums (fems, llavors, planters, productes fitosanitaris, aliment del ramat, etc.), poc infraestructures adequades per la confecció i elaboració del producte, nul·la informatització de la gestió de les finques, manca d'articulació interna del sector, nivell de formació baix i poc assessorament tècnic. A més la majoria d'indústries elaboradores són artesanals i tenen pocs recursos.

La deficient formació empresarial per part dels productors fa que en molts casos l'estructura de costos no es correspongui amb els preus de venda del producte final,

seguint-se una estratègia comercial erràtica pel desconeixement dels marges comercials aplicats i el benefici net obtingut.

Per assegurar l'èxit de la producció agrària ecològica és necessari que arribi a un sector ampli de la població. Augmentar el nivell de coneixement de la població sobre aquest sistema de producció i ampliar l'oferta són dues premisses bàsiques per incrementar les quotes de mercat.

La informació del consumidor és fonamental perquè aquest pugui disposar de criteris per la valoració del sistema de producció i els seus productes. Les avantatges medioambientals i l'aval de garantia respecte l'ús d'agroquímics són alguns dels aspectes fonamentals que ha de conèixer la població. És important que l'administració s'impliqui en la difusió d'informació als consumidors potencials.

Al mateix temps és necessari promoure, des d'una perspectiva de sostenibilitat ecològica, el consum de productes d'origen local que exigeixin menys transport i ajustar la senalla de la compra en funció de les despeses de producció.

Arribar a aquests objectius pot ser una feina difícil pels agricultors si ho han de fer sols ja que és un sector caracteritzat per petits operadors que tenen limitació de recursos, escassa capacitat d'inversió, i per tant dèbils en el mercat actual. Per això és fonamental que existeixi una implicació de les administracions per aconseguir la incorporació dels productes ecològics en el mercat tenint en compte les particularitats de cada illa, ja que es troben prou diferenciades. S'ha d'insistir molt en els següents punts bàsics per recolzar als productors i elaboradors.

En primer lloc, és imprescindible enfortir l'acció formativa sobre els operadors ecològics, sent aquesta específica i destinada a la formació de professionals i futurs empresaris agraris. També és bàsica l'existència d'un servei d'assessorament que permeti que el productor se senti segur quan realitza els seus cultius. És important que augmenti la tecnificació i informatització del seguiment dels cultius, per la qual cosa també és necessària la formació. A més, la formació no només és necessària a nivell productiu, sinó també a l'hora de l'organització de la finca i de la comercialització.

Molt lligada a la formació, seria la necessària investigació aplicada a la problemàtica específica de la producció ecològica a les Illes, tenint en compte que bona part d'aquesta problemàtica serà comuna a la producció convencional, la solució pot ser igualment comuna.

Avui per avui el sector agroecològic és un sector que es basa sobretot en la producció artesana, però la normativa existent suposa la realització d'inversions que els operadors no poden assumir. És important que es faciliti l'elaboració per part de petits artesans, i per això cal que s'estudiïn mesures per tal de que aquesta sigui possible, això si, sense posar en compromís la salut del consumidor. Paral·lelament s'hauria de potenciar l'aprofitament de la indústria agroalimentària existent oferint un servei de maquila als operadors de la producció ecològica.

Finalment és important la promoció del producte. És important fomentar el consum de producte ecològic a sectors de població sensibles, així cal per exemple que es fomenti la introducció de productes procedents de l'agricultura ecològica local a menjadors escolars, residències de tercera edat i hospitals.

Bibliografia

Albardíaz, M.A., S. Álvarez, J. Briz, N. Muñoz (1996). *Análisis del consumo de alimentos ecológicos*. Actas del II Congreso de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica. *Agricultura ecológica y desarrollo rural*, 273-284.

Cenit, M., A. Alonso, F. Guzmán (1996). *Estudio de mercado para productos ecológicos: estudio del segmento de demanda de los centros permanentes de consumo en la provincia de Málaga*. Actas del II Congreso de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica. *Agricultura ecológica y desarrollo rural*, 285-300.

Cobo, F.B., L. González (2001). *La agricultura ecológica ante la gran distribución. Distribución y Consumo*. Noviembre-diciembre, 66-80.

Colombàs, M.; Vera, J.; Cortès, A.; Vadell, J. *Conocimiento, valoración y consumo de productos ecológicos en las Islas Baleares* (2002). Actas del V Congreso de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica y I Congreso Iberoamericano de Agroecología. Gijón, España. pp. 1381-1388

Comisión Europea. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2002. *La mujer en la Agricultura*. Disponible a:
http://ec.europa.eu/agriculture/publi/women/spotlight/text_es.pdf

Consejería de Agricultura y pesca. Junta de Andalucía. *Plan Andaluz de la Agricultura Ecológica 2002-2006*. Disponible a:
http://www.juntadeandalucia.es/agriculturaypesca/portal/www/portal/PDF_Directos/pla_nagrieco.pdf

Consejería de Agricultura y pesca. Junta de Andalucía. *II Plan Andaluz de Agricultura Ecológica 2007-2013*. Disponible a:
http://www.juntadeandalucia.es/agriculturaypesca/portal/www/portal/PDF_Directos/libro_plan_ae.pdf

Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica. *Dades estadístiques de Producció Agrària Ecològica – Illes Balears 2007*. Disponible a:
http://www.cbpa.org/gen_cat.htm

FEMTAA. Federación Mundial de Trabajadores de la Agricultura, Alimentación, Hotelería y Afines. *Las mujeres y la agricultura*. Disponible a:
http://www.revistainterforum.com/espanol/articulos/031003muj_agricultura.html

Fundación de estudios rurales. *Informe de la agricultura familiar en España 2005. La mujer en la agricultura y el medio rural*. Disponible a:
http://www.fademur.es/_documentos/pag_104-128_langreo.pdf

Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. *Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica a Catalunya*. 2006. Primera edició.

González, L., F.B. Cobo (2000) La agricultura ecológica en España. *Las estrategias de marketing, claves para el éxito. Distribución y Consumo*. Abril-mayo (17 pp.).

Hutchins, R.K., L.A. Greenhalgh (1995) *Organic confusion: sustaining competitive advantage. Nutrition & Food Science*, No 6, 11-14.

Institut Balear d'estadística. *Les Illes Balears en Xifres 2007*. Disponible a:
http://www.caib.es/ibae/xifres/2007/les_balears_catala_angl.htm

Instituto Nacional de Estadística (INE). *Encuesta sobre la estructura de las explotaciones agrícolas año 2005*. Disponible a:
<http://www.ine.es/inebase/cgi/um?M=%2Ft01%2Fp044&O=inebase&N=&L=0>

International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) (Bonn, Germany) and Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) (Frick, Switzerland). *The World of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2007*. Disponible a:
<http://orgprints.org/10506/03/willer-yussefi-2007-world-of-organic.pdf>

International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) (Bonn, Germany) and Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) (Frick, Switzerland). *The World of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2008 (main tables)*. Febrer 2008. Disponible a:
<http://orgprints.org/13123/02/willer-yussefi-sorensen-2008-final-tables.pdf>

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Observatorio del consumo y la distribución alimentaria. *Resultados estudio monográfico productos ecológicos 2005*.

Disponible a:

http://www.mapa.es/alimentacion/pags/consumo/Comercializacion/estudios/productos_ecologicos/consumo_productos_ecologicos_2005.pdf

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Observatorio del Consumo y la Distribución alimentaria. *Estudio de mercado monográfico productos ecológicos*.

Informe tercer trimestre 2007. Disponible a:

http://www.mapa.es/alimentacion/pags/consumo/Comercializacion/estudios/productos_ecologicos/productos_ecologicos.pdf

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. *Guía de buenas prácticas para la producción y comercialización de alimentos ecológicos*. Noviembre 2007. Disponible a:

http://www.mapa.es/alimentacion/pags/consumo/Comercializacion/estudios/productos_ecologicos/buenas_practicas_08.pdf

Ministerio de Igualdad. *Estadísticas del Instituto de la Mujer*. Disponible a:

<http://www.migualdad.es/mujer/mujeres/cifras/index.htm>

Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino. *Hechos y cifras sobre alimentación*. (2005). Disponible a:

<http://www.mapa.es/es/alimentacion/pags/hechoscifras/cifras.htm>

Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino. *Anuario de Estadística Agroalimentaria 2006*. Disponible a:

<http://www.mapa.es/es/estadistica/pags/anuario/introduccion.htm#art2>

Pulido, A. (1987) *Estadística y técnicas de investigación social*. Ediciones Pirámide. Madrid.

Roddy, G., C. Cowan, G. Hutchinson (1994) *Organic food: a description of the irish market*. *British Food Journal*, 96(4):3-10.

Sánchez, M., M. Etxaniz (1996). *Estudio de las preferencias en el consumo de productos de agricultura ecológica*. Actas del II Congreso de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica. *Agricultura ecológica y desarrollo rural*, 261-272.

Varela G, Moreiras O, Carbajal A, Campo M. *Estudio Nacional de Nutrición y alimentación 1991. Encuesta de Presupuestos Familiares 1990/91*. Tomo I. INE. Madrid, 1995.

Wier, M., C. Calverley (2002). *Market potential for organic foods in Europe*. *British Food Journal*, 104(1):45-62.

